

**O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI
OLIY VA O'RTA MAXSUS TA'LIM VAZIRLIGI**

QARSHI MUXANDISLIK - IQTISODIYOT INSTITUTI

IQTISODIYOT FAKULTETI

"IQTISODIYOT" KAFEDRASI

Chuliyeva UMEDA NORMURODOVNANING

**"Kichik biznes va xususiy tadbirkorlik subyektlarini
kreditlashda banklarning roli"
(AT Mikrokreditbank Koson filiali misolida) mavzusidagi**

BITIRUV MALAKAVIY ISHI

BAJARDI: "Iqtisodiyot" (qishloq
xo'jaligi) ta'lif yo'nalishi
IV-kurs Й-161-15 guruh talabasi
_____ U.N.Chuliyeva

ILMIY RAHBAR:
"Iqtisodiyot" kafedrasi dotsenti,
i.f.n. _____ SH.SH.Fayziyeva

QARSHI – 2019 yil

Mundarija		bet
	Kirish.....	
I-bob	Kichik biznes va xususiy tadbirkorlik subyektlarini kreditlashning ilmiy-nazariy asoslari.....	
1.1.	Kichik biznes va xususiy tadbirkorlik subyektlarini kreditlashning maqsadi, vazifalari hamda turlarining ilmiy asoslanishi	
1.2.	Bank kredit resurslari bazasining tarkibi va kreditlashning asosiy qoidalari.....	
II-bob	AT Mikrokreditbank Koson filialida kichik biznes va xususiy tadbirkorlik subyektlarini kreditlash holatining tahlili	
2.1.	AT Mikrokreditbank Koson filialining tarixi, boshqaruv tarkibi va tashkiliy tuzilmasining tahlili.....	
2.2.	AT Mikrokreditbank Koson filialida bankning qo‘mita va komissiyalari, bank xizmati ko‘rsatish turlari bo‘yicha erishgan yutuqlari.....	
2.3.	AT Mikrokreditbank Koson filialida kichik biznes va xususiy tadbirkorlik subyektlarini kreditlash va ulardan foydalanish darajasi tahlili.....	
III-bob	Iqtisodiyotni modernizatsiyalash sharoitida kichik biznes va xususiy tadbirkorlik subyektlarini kreditlash va ulardan oqilona foydalanishni takomillashtirish.....	
3.1.	Iqtisodiyotni modernizatsiyalash sharoitida kichik biznes va xususiy tadbirkorlik subyektlarini kreditlash orqali ish o‘rinlari yaratishda banklarning tutgan o‘rni.....	
3.2.	Kichik biznes va xususiy tadbirkorlik subyektlarini kreditlashning ijtimoiy-iqtisodiy samaradorlik ko‘rsatkichlari darajasini oshirishning ahamiyati.....	
3.3.	Bank xizmatlarining kichik biznes va xususiy tadbirkorlik subyektlarini kreditlashning ishlab chiqarish va xizmat ko‘rsatishni rivojlanishiga ta’siri.....	
	Xulosa va takliflar.....	
	Foydalanilgan adabiyotlar ro‘yxati.....	
	Ilovalar.....	

Kirish

Mavzuning dolzarbligi. Kichik biznes va xususiy tadbirkorlikning rivojlanishi mamlakatda raqobatchilikning zarur muhitini yaratib, iqtisodiyotni modernizatsiyalash sharoitidagi ko‘pgina o‘zgarishlarga tezroq moslasha oladi, ishlab chiqarish va xizmat ko‘rsatish sohasida yangidan-yangi qo‘srimcha ish o‘rinlarini yaratadi va mamlakatda ijtimoiy muhitni ta’minalash uchun o‘rta sinfni shakllantirish manbai hisoblanadi.

Bunda birinchidan, bozor iqtisodiyotining zarur sharoitlariga tezda moslashib, chuqr ixtisoslashuv va kooperatsiyalashuvi natijasida uning yuqori samaradorligini ta’minalaydi. Ikkinchidan, bozordagi talab va taklif mutanosibligini hisobga olib, aholi ehtiyoji uchun zarur bo‘lgan tovar va xizmatlarni bozorga tezda yetkaza olish imkoniyatlari yuqoriligi bilan alohida ajralib turadi. Uchinchidan, raqobatchilik muhitini yaratish orqali iste’molchilar uchun arzon va sifatli tovar va xizmatlar taklif qiladi. To‘rtinchidan, bozor iqtisodiyoti usiz mavjud bo‘lmaydigan tadbirkorlik muhiti va ruhini yaratadi.

Tahlillarga ko‘ra, kichik biznes va xususiy tadbirkorlikning yana bir muhim jihat shundaki, kuchli raqobatchilik muhiti sharoitida ular har doim rivojlanishga majbur bo‘lishadi va bozorning joriy shartlariga moslashishlariga to‘g‘ri keladi, boshqa tadbirkorlik subyektlaridan ustun bo‘lishlari ularning foyda miqdorlarining oshish manbai hisoblanadi. Hozirgi sharoitda insonlar o‘zlari istaganlaridek hayot kechirishi uchun barchani tinimsiz harakatda bo‘lishini va yetarli daromad topishga erishishini talab etadi.

Mamlakatimizda 2018 yilga “Faol tadbirkorlik, innovatsion g‘oyalar va texnologiyalarni qo‘llab-quvvatlash yili” deb nom berildi. Ushbu yilga bag’ishlangan Davlat dasturi doirasida 21 trillion so‘m va 1 milliard dollarga teng 76 mingta loyihalar amalgalashdi.

O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti SH.M.Mirziyoyevning Oliy Majlis Senati va Qonunchilik palatasiga Murojaatnomasida ta’kidlanganidek: “Sanoat, qishloq xo‘jaligi, kapital qurilish, transport-kommunikatsiya, servis va xizmat

ko‘rsatish sohalarida salmoqli yutuqlar qo‘lga kiritildi. Ayniqsa, har qachongidan ham og‘ir bo‘lgan bu yilgi mavsumda mirishkor dehqon va fermerlarimiz fidokorona mehnat qilganlarini alohida ta’kidlashni istardim. Aholi farovonligini oshirish maqsadida joriy yilda ish haqi, pensiya, stipendiya va ijtimoiy nafaqalar miqdori o‘tgan yillarga nisbatan sezilarli ravishda oshirildi”¹.

AT Mikrokreditbank Koson filialida kichik biznes va xususiy tadbirkorlik subyektlarini kreditlashda banklarning rolini oshirish bo‘yicha asoslangan taklif va xulosalar ishlab chiqish mavzuning dolzarbligini bildiradi.

Bitiruv malakaviy ishining maqsadi va vazifalari. Bitiruv malakaviy ishining maqsadi AT Mikrokreditbank Koson filialida kichik biznes va xususiy tadbirkorlik subyektlarini kreditlashda banklarning rolini oshirish bo‘yicha ilmiy asoslangan takliflar ishlab chiqishdan iboratdir.

Bitiruv malakaviy ishining maqsadidan kelib chiqqan holda quyidagi **vazifalar** belgilab olingan:

- kichik biznes va xususiy tadbirkorlik subyektlarini kreditlash bo‘yicha moliyalashtirish manbalarini aniqlash;
- bank xizmati ko‘rsatish turlari, erishgan yutuqlari, kreditlash va ulardan foydalanish darajasini tahlil qilish;
- kreditlash orqali ish o‘rinlari yaratishda banklarning tutgan o‘rni, ishlab chiqarish va xizmat ko‘rsatishni rivojlanishiga ta’sirini o‘rganish;
- bank mablag‘laridan oqilona foydalanishni oshirish yo‘llarini aniqlash;
- korxonalar bilan moliyaviy munosabatlarni yaxshilash va bankning tashkiliy- iqtisodiy rivojlanishini tahlil qilish;
- kichik biznes va xususiy tadbirkorlik subyektlarini kreditlashda kredit mablag‘laridan foydalanishni yaxshilash yo‘llarini asoslashdan iboratdir.

Bitiruv malakaviy ishining obyekti va predmeti. Bitiruv malakaviy ishining obyekti sifatida AT Mikrokreditbank Koson filiali tanlangan hamda obyektning 2016-2018 yillardagi barcha iqtisodiy ko‘rsatkichlari tahlil qilingan.

¹ O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti Sh.M.Mirziyoyevning Oliy Majlis Senati va Qonunchilik palatasiga Murojaatnomasi. 22.12.2019 y

AT Mikrokreditbank Koson filialida kichik biznes va xususiy tadbirkorlik subektlarini kreditlashning ijtimoiy-iqtisodiy samaradorlik ko'rsatkichlari darajasini oshirishning ahamiyati, bank xizmatlarining kichik biznes va xususiy tadbirkorlik subektlarini kreditlashda ishlab chiqarish va xizmat ko'rsatishni rivojlanishiga ta'sirini oshirish masalasi bitiruv malakaviy ishining asosiy **predmeti** bo'lib xizmat qiladi.

Bitiruv malakaviy ishining o'rganish usullari. Ishni bajarishda O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi, O'zbekiston Respublikasining korxonalar to'g'risidagi Qonuni, O'zbekiston Respublikasining Birinchi Prezidenti I.Karimov asarlarida ilgari surilgan nazariy va konseptual tamoyillar, iqtisodiyot fanining klassik namoyondalari ilgari surgan ta'limotlar, yirik iqtisodchi olimlar g'oyalari, ilmiy-tadqiqot institutlari olimlarining ilmiy ishlanmalari tashkil etadi. Iqtisodiy voqelikni o'rganishda dialektik uslub asos qilib olinadi. Shuningdek, tahlil qilish, yillar bo'yicha taqqoslash, bashoratlash usullaridan foydalanilgan. Ishni bajarish jarayonida ma'lumotlar bevosita AT Mikrokreditbank Koson filialidan olingan.

Bitiruv malakaviy ishining amaliy ahamiyati. Kichik biznes va xususiy tadbirkorlik subyektlarini moliyalashtirish, kreditlash manbalari va ulardan oqilona foydalanish hamda banklarning roli hozirgi kunda eng dolzab masalalardan hisoblanadi.

Mamlakatimiz Prezidenti SH.Mirziyoyev ta'kidlaganidek: "Biz iqtisodiyotimizga sarmoya kiritishga intiladigan investorlar uchun hududlar va tarmoqlar bo'yicha investitsiya loyihalarini puxta shakllantira olsak, bu masalada ijobiy natijaga erishish mumkin.

Bu borada erkin iqtisodiy zonalar va kichik sanoat zonalarida biznes subyektlarini joylashtirish, ularga imtiyoz va preferensiyalar berishni tashkiliy va huquqiy jihatdan tartibga solish lozim. Birinchi navbatda, eksportga mahsulot

chiqarayotgan, innovatsion va yuqori texnologik ishlab chiqarishni yo‘lga qo‘ygan tadbirkorlarga va chet ellik investorlarga shunday imkoniyat yaratish kerak.”²

Mavzuning ilmiy salohiyati, yangiligi ishlab chiqiladigan taklif va tavsiyalarni ketma-ketligi, qo‘yilgan masalalarining tarkibi hamda ularning yechilishida metodologik yondashilish bilan asoslangan. BMIning bajarilishi natijasida olingan har bir natija kichik biznes va xususiy tadbirkorlik subektlarini kreditlashda banklarning rolini oshirishga imkoniyat yaratiladi. Natijada respublikamizda kichik biznes va xususiy tadbirkorlik faoliyati rivojlanishiga hamda samaradorlikni oshirishga imkoniyat yaratiladi.

Bitiruv malakaviy ishning tarkibi va hajmi. Bitiruv malakaviy ishi kirish, uchta bob, xulosa va takliflar, foydalanilgan adabiyotlar ro‘yxatidan iborat. Barcha ma’lumotlar ____ bet, ____ ta jadval va ____ ta rasmlarda o‘z ifodasini topgan.

Kirish qismida tanlangan mavzuning dolzarbliji, vazifalari, obyekti, predmeti, nazariy va uslubiy asoslari, ilmiy va amaliy ahamiyati hamda boshqalar bayon etilgan.

Birinchi bobda kichik biznes va xususiy tadbirkorlik subyektlarini kreditlashning ilmiy-nazariy asoslari, kichik biznes va xususiy tadbirkorlik subektlarini kreditlashning maqsadi, vazifalari hamda turlarining ilmiy asoslanishi, bank kredit resurslari bazasining tarkibi va kreditlashning asosiylar qoidalari to‘g‘risida ilmiy va nazariy asoslar yoritilgan.

Ikkinci bobda AT Mikrokreditbank Koson filialida kichik biznes va xususiy tadbirkorlik subektlarini kreditlash holatining tahlili, koson filialining tarixi, boshqaruva tarkibi va tashkiliy tuzilmasining tahlili AT Mikrokreditbank Koson filialiда bankning qo‘mita va komissiyalari, bank xizmati ko‘rsatish turlari bo‘yicha erishgan yutuqlari va unga ta’sir etuvchi asosiy omillar, kichik biznes va xususiy tadbirkorlik subektlarini kreditlash va ulardan foydalanish darajasi o‘rganilgan va tahlil qilingan.

² O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti Sh.M.Mirziyoyevning Oliy Majlis Senati va Qonunchilik palatasiga Murojaatnomasi. 22.12.2019 y

Bitiruv malakaviy ishining uchinchi bobida iqtisodiyotni modernizatsiyalash sharoitida kichik biznes va xususiy tadbirkorlik subektlarini kreditlash va ulardan oqilona foydalanishni takomillashtirish masalalari subektlarini kreditlash orqali ish o‘rnlari yaratishda banklarning tutgan o‘rn,i ijtimoiy-iqtisodiy samaradorlik ko‘rsatkichlari darajasini oshirishning ahamiyati, bank xizmatlarining kichik biznes va xususiy tadbirkorlik subektlarini kreditlashning ishlab chiqarish va xizmat ko‘rsatishni rivojlanishiga ta’siri ko‘rsatib o‘tilgan.

Xulosa qismida esa bitiruv malakaviy ishining yoritilish jarayonida olib borilgan tahlillar natijasida iqtisodiyotni modernizatsiyalash sharoitida kichik biznes va xususiy tadbirkorlik subektlarini kreditlash va ulardan oqilona foydalanishni takomillashtirishga doir takliflar, chora-tadbirlar, xulosa va tavsiyalar berilgan.

I-БОБ. KICHIK BIZNES VA XUSUSIY TADBIRKORLIK

SUBYEKTLARINI KREDITLASHNING ILMIY-NAZARIY ASOSLARI

1.1. Kichik biznes va xususiy tadbirkorlik subektlarini kreditlashning maqsadi, vazifalari hamda turlarining ilmiy asoslanishi

Mamlakatimizda kichik biznes va xususiy tadbirkorlik subektlarini rivojlantirishga katta imkoniyatlar yaratilmoqda. Asosiy masala sifatida kreditlashga doir vazifalar meyoriy-huquqiy jihatdan kafolatlanmoqda. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2018 yil 4 maydagi PQ-3694-sonli Qarorida belgilangan vazifalardan kelib chiqib, bankning moliya-kredit bozoridagi bosh maqsadi aholi, kichik biznes, oilaviy tadbirkorlik, xalq hunarmandchiligi va amaliy san’at subyektlariga chakana bank xizmatlari ko‘rsatish turlarini kengaytirgan holda ularning hajmini oshirish, tomorqa yerlaridan, ayniqsa, qishloq joylarida samarali foydalanishni joriy etishga ko‘maklashish, ko‘rsatilayotgan xizmatlarning moliyaviy barqarorligi va jozibadorligini oshirish, bank xizmatlari, ayniqsa, kreditlashning zamonaviy innovatsion turlarini joriy etish vazifalari belgilangan.

Innovatsion rivojlanishning zamonaviy tendensiyalari, respublikaning barcha hududlarida moliyaviy resurslardan foydalanish imkoniyatini ta’minalash, kreditlarni tezkorlik bilan taqdim qilishning yangi mexanizmlarini faol joriy etish, mijozlar bilan sheriklik munosabatlarini yo‘lga qo‘yishning zamonaviy yondashuvlarini qo‘llashni hisobga olgan holda kredit uchun arizalarni rasmiylashtirish va ko‘rib chiqish jarayonining shaffofligini ta’minalash orqali sun’iy to‘silalar yaratish va ortiqcha byurokratiya yuzaga kelishi imkoniyatlarini bartaraf etish bankning asosiy vazifalaridan sanaladi. Ushbu Siyosat Bank rahbariyati tomonidan qabul qilingan yo‘nalish, uslub va yondashuvlarni o‘z ichiga olib, kredit berish va kredit tavakkalchiliklari hamda kredit portfelini samarali boshqarishga mo‘ljallangan, shuningdek Bank faoliyatining kredit bozoridagi asosiy tamoyillarini izohlovchi, kredit amaliyotlarini tartibga soluvchi

Bankning asosiy hujjati bo‘lib hisoblanadi. Ushbu masalada Bankning Kuzatuv Kengashi va Boshqaruviga amaldagi qonunchilikka asoslangan, kreditlashning asosiy tamoyillariga zid bo‘lmagan, kredit xatarini kamaytirish va mijozlarga ko‘rsatiladigan kredit (lizing) xizmatini yaxshilashga qaratilgan prinsipial xarakterdagi o‘zgartirish va qo‘srimchalarni ushbu Siyosatga kiritish vakolati beriladi.

AT Mikrokreditbank kredit siyosatining asosiy maqsadi – mavjud resurslarni iqtisodiyotning real sektorini kreditlash va ularga tenglashtirilgan operatsiyalarga yo‘naltirish hisobiga yuqori daromad olinishini ta’minlashdan iboratdir.

Bankning kredit portfelini shakllantirish jarayonida amaldagi qonunchilik talablari va meyorlariga rioya etiladi, ushbu Siyosat va kreditlash tartibotlarining bir-xillagini kafolatlanadi, tavakkalchiliklar muntazam ravishda diversifikatsiya qilinadi, Bankning likvidliligi yaxshilanadi va aktivlarining foydaliligi va samaradorligi ta’minlanadi. Bank kredit faoliyatining samaradorligini ta’minlash, kredit tavakkalchiligi darajasini pasaytirish, kredit portfeli sifatini oshirish, kredit ta’mnoti turlarini diversifikatsiyalash hisobiga kreditlarni qaytmaslik xatarini kamaytirish.

“2019 yil – “Faol investitsiyalar va ijtimoiy rivojlanish yili” deb e’lon qilinishi munosabati bilan ushbu yilning asosiy maqsad va vazifalaridan kelib chiqib, yangi texnika va texnologiyalarni jalg qilish, innovatsion g‘oyalar asosidagi investitsion loyihalarni moliyalashtirishda faol ishtirok etish kreditlashning asosiy maqsadlaridan hisoblanadi.

Bank strategiyasi esa - xo‘jalik yurituvchi subyektlar va jismoniy shaxslarni kreditlash, mikromoliyaviy va chakana xizmatlar ko‘rsatish orqali aholini keng tabaqalari uchun qo‘srimcha daromad manbalarini yaratishdan iborat.

Bankning kredit siyosati - kredit tavakkalchiliklarini baholash va boshqarish tizimini takomillashtirish orqali kreditlar hamda depozitlar foizi va qaytarish muddatlarini bankning likvidlik holatidan kelib chiqib belgilaydi.

Kredit siyosati strategiyasi uning maqsadlaridan kelib chiqib, quyidagilarni o‘z ichiga oladi:

yuqori sifatli kredit portfelini shakllantirish;

Hukumatning tegishli qarorlariga asosan ustuvor investitsiya loyihalarini moliyalashtirish;

sanoatning ustuvor tarmoqlarini kreditlash;

yuqori sifatli aktivlarni shakllantirish, daromadlilik hamda likvidlilikning muntazam maqsadli darajasini ta’minlash imkonini beradigan tavakkalchilikka yo‘l qo‘yish va uni boshqarish;

yuqori sifatli kredit portfeli va uni samarali boshqarishni ta’minlay oladigan malakali kredit xodimlari jamoasini shakllantirish;

mijozlarga tadbirkorlik faoliyatini yuritish bilan bog‘liq axborot va konsalting xizmatlar ko‘rsatishni keng joriy etish;

kichik biznes va xususiy tadbirkorlik subyektlarini, jumladan chekka qishloqlardagi tadbirkorlik subyektlarini imtiyozli mikromoliyaviy xizmatlar orqali rivojlantirish va pirovardida yangi ish o‘rinlari tashkil qilinishiga erishish, aholini tadbirkorlikka keng jalb qilish;

tashkilotlar, korxonalar, kichik biznes va tadbirkorlik subyektlari, tijorat banklari va boshqa shaxslar bilan yaqindan hamkorlikda bo‘lib yangi turdag'i xizmat turlarini joriy etish orqali faoliyat miqyosini kengaytirish va takomillashtirish;

kreditlanayotgan subyektlarning tarmoqqa oid xususiyatlarini hisobga olgan holda kreditlash amaliyotini takomillashtirish;

xorijiy kredit yo‘nalishlarini jalb etishda va o‘zlashtirishda faol qatnashish;

chakana bank xizmatlari ko‘rsatish, mijozlar bilan muloqot va korporativ madaniyatni shakllantirish;

eksportga mo‘ljallangan hamda import o‘rnini bosuvchi mahsulot ishlab chiqarish, mahsulotlar sifatini yaxshilash, yangi ish o‘rinlarini yaratish yo‘nalishidagi mijozlarni kreditlashda ustuvorlik berish.

O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining hududlarga tashrifi davomida taqdimot qilingan va moliyalashtirilishi belgilangan loyihalarni amalga oshirish uchun o‘z vaqtida kreditlar ajratilishini ta’minlash;

- “Faol investitsiyalar va ijtimoiy rivojlanish yili” Davlat Dasturida qayd etilgan bandlik yo‘nalishlarini moliyaviy qo‘llab-quvvatlash;

- Investitsiya loyihalarini ekspertizadan o‘tkazilishi sifatini yaxshilash, bunga jumladan, amaliyot jarayoni shaffofligini oshirish yo‘li bilan erishish, loyihalar ekspertiza qilinayotganda barcha potensial omillar va xatarlar hisobga

olinishini ta'minlash, qarz oluvchilarning kredit qobiliyati skoring-tahlil qilinishi usullarini takomillashtirish, qarz oluvchilarni ularning moliyaviy ahvoli barqarorligiga va kreditdan samarali foydalanilishini hamda qaytarilishini ta'minlay olishiga qarab tanlash usullarini qo'llash;

- kredit ta'minoti kredit darajasiga qanchalik mutanosibligini baholash, nolikvid, tez qadrsizlanishi mumkin bo'lgan mol-mulkni garov sifatida qabul qilinishiga yo'l qo'ymaslik;

- grafik va muddati o'tgan kreditlar bo'yicha mijozni ogohlantirib, qarzdorlikni qaytarish yuzasidan huquqni muhofaza qiluvchi tashkilotlarga, xo'jalik va fuqarolik sudlariga Savdo-sanoat palatasining hududlardagi bo'linmalari orqali hamda to'g'ridan-to'g'ri murojaat etish;

- kredit portfeli sifatini yaxshilash maqsadida uni boshqarish amaliyotini takomillashtirish, shuningdek qarorlar qabul qilinishi tezkorligini ta'minlash uchun kreditlar va kredit portfelini boshqarishning axborot infratuzilmasini yanada takomillashtirish;

- "Yagona darcha" tizimi orqali xizmat ko'rsatilayotgan mijozlarning milliy valyutada kredit mablag'lari olish uchun tegishli hujjatlarni elektron ko'rinishda taqdim etilishi hajmini oshirish maqsadida kreditlash tartiblari, yangi kredit mahsulotlari bo'yicha zaruriy ma'lumotlarni doimiy bank saytiga kiritib borish;

- Kredit komissiyalari/qo'mitasi vakolatlarini belgilash;

- kredit loyihalari tahlili ko'rsatkichlaridan kelib chiqqan holda, kredit ajratish bo'yicha tegishli qarorlar qabul qilish jarayonini belgilash;

- qaytaruvchanlik darjasini yuqori bo'lgan va qisqa muddatli kredit mahsulotlariga, shu jumladan xo'jalik yurituvchi subyektlar faoliyatining uzluksizligini ta'minlash maqsadida "revolver" kreditlar, ochiq kredit liniyalari va boshqa qisqa muddatli kreditlar ajratish ko'lmini kengaytirishga ko'proq e'tibor qaratish;

- Kredit risklarini boshqarish vositalari va jarayonlarini belgilab berish;

- O'zbekiston Respublikasi Markaziy banki Boshqaruvining 2014 yil 26 iyuldagи 22/1-sonli qarori talabidan kelib chiqib, bank va mijoz o'rtasida tuziladigan kredit shartnomalarida kreditlar bo'yicha garovga olingan mol-mulkarni garov reyestriga o'rnatilgan tartibda kiritish;

- mijozlarning taklifi va yil mohiyati talablariga asosan yil davomida bank kreditlarining yangi, jozibali turlarini joriy etib borish;
- kichik biznes va xususiy tadbirkorlik subyektlariga bank xizmatlari ko'rsatish ko'lmini kengaytirish va qulay shart-sharoit yaratish maqsadida O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2014 yil 15 apreldagi "Tadbirkorlik faoliyatini amalga oshirish va davlat xizmatlarini ko'rsatish bilan bog'liq tartibotlarni yanada takomillashtirish chora-tadbirlari to'g'risidagi"gi PQ-2164-sonli qaroriga asosan "Yagona darcha" tizimi orqali xizmat ko'rsatilayotgan mijozlarning milliy valyutada

1 yilgacha bo'lgan muddatda kredit mablag'lari olish uchun tegishli hujjatlarni elektron ko'rinishda taqdim etilishi hajmini oshirish;

- investitsion yo'nalishlarni belgilash, investitsion loyihalarni tanlash, ularni boshqarish, ekspertizadan o'tkazish hamda moliyalashtirishning sodda va tadbirkorlar uchun qulay mexanizmni qo'llash;

- investitsiya loyihalarni moliyalashtirishda faqat kredit bo'yicha ta'minoti mavjudligi bilan cheklanib qolmasdan, ularning texnik-iqtisodiy asoslari, kelajakdagi pul oqimlari va loyihaning istiqbolini chuqur tahlil qilish asosida qarorlar qabul qilishni joriy etish;

- kredit ajratishda kredit hisobiga sotib olinayotgan obyektni belgilangan tartibda garovga olish amaliyotini kengaytirish

- ko'rsatiladigan xizmatlar sifatini oshirish, shu jumladan mijozlar tomonidan baholash mexanizmlarini joriy etish va "elektron navbatlar" tizimini yaratish;

- investitsion faollikni oshirish bilan bog'liq yuzaga kelishi mumkin bo'lgan tavakkalchilikni baholash va boshqarish tizimini takomillashtirish;

- ajratilgan kreditlar muddatlarini jalb etiladigan chet el kredit liniyalari va boshqa depozitlarning qaytarish muddatlari hamda likvidlik holatidan kelib chiqib belgilash;

- kichik biznes va xususiy tadbirkorlik subyektlarini har tomonlama qo'llab-quvvatlash, jumladan budgetdan tashqari fondlar va xalqaro moliya institutlaridan jalb qilingan resurslar hisobidan kreditlar ajratish;

- kredit portfeli diversifikasiya qilishni kuchaytirish, risklarning bir qarzdor, kreditlash obyekti, faoliyat turi va tarmoqda to‘planishini nazorat qilish mexanizmlarini yanada takomillashtirish;
- bank kreditlar hisobidan moliyalashtiriladigan loyihamar monitoringini takomillashtirish;
- butun kreditlash davrida muammoli qarzdorliklarning oldini olish maqsadida kreditlarning sifatini muntazam monitoring qilib borish.

Bankning kreditlar ajratish bo‘yicha ustuvor yunalishlari quyidagilar hisoblanadi:

- “2019 yil - Faol investitsiyalar va ijtimoiy rivojlanish yili” deb e’lon qilinishi munosabati bilan bilan ishlab chiqiladigan Davlat dasturida belgilangan vazifalar ijrosini ta’minalash;
- O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2017 yil 12 sentabrdagi “Respublika bank tizimini yanada rivojlantirish va barqarorligini oshirish chora-tadbirlari to‘g‘risida”gi PQ-3270-sonli Qaroriga muvofiq iqtisodiyotni kreditlash ko‘lamini kengaytirish va ko‘rsatilayotgan bank xizmatlari sektorlarini ko‘paytirish, shuningdek, mamlakat iqtisodiyotini rivojlantirishda bank tizimining rolini oshirish yuzasidan tasdiqlangan chora-tadbirlar dasturi ijrosini ta’minalash;
- O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining “Aholining kam ta’minalangan qatlamlarini qo‘llab-quvvatlashga oid qo‘sishimcha chora-tadbirlari to‘g‘risida” 2017 yil 12 sentabrdagi PQ-3268-son qaroriga asosan muayyan mehnat turlari bilan shug‘ullanish istagida bo‘lgan kam ta’minalangan oilalarga mikrokreditlar ajratish;
- O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2017 yil 17 noyabrdagi “Hunarmandchilikni yanada rivojlantirish va hunarmandlarni har tomonlama qo‘llab-quvvatlash chora-tadbirlari to‘g‘risida”gi PF-5242-son qaroriga asosan O‘zbekiston xalqlarining boy madaniy merosi va tarixiy an’analarini to‘liq saqlab qolish va ko‘paytirish, milliy hunarmandchilik, xalq badiiy va amaliy san’atini yanada rivojlantirish, hunarmandchilik faoliyati bilan shug‘ullanuvchi fuqarolarni har tomonlama qo‘llab-quvvatlash bo‘yicha mikrokreditlar ajratish;

- O‘zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2017 yil 22 avgustdagi “Kichik tadbirkorlik subyektlariga mikromoliyaviy yordam ko‘rsatish, yangi ish o‘rinlari tashkil etish va kam ta’minlangan oilalarga mikromoliyaviy xizmatlar ko‘rsatishni nazarda tutadigan loyihalarni moliyalashtirishga doir qo‘sishimcha chora-tadbirlar to‘g‘risida”gi 655-sonli qarori bo‘yicha mikrokreditlar ajratish;
- O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2017 yil 25 oktabrdagi PQ-3356-sonli qaroriga asosan erkin iqtisodiy va kichik sanoat zonalari hududida amalga oshiriladigan loyihalarni o‘z vaqtida moliyalashtirish;
- kichik biznes, xususiy tadbirkorlik, oilaviy biznes, kasanachilik faoliyatini tashkil qilishda boshlang‘ich sarmoyani shakllantirish, tadbirkorlik faoliyatni kengaytirish va aylanma mablag‘larni oshirish uchun imtiyozli mikrokreditlar ajratish;
- kichik biznes va xususiy tadbirkorlik subyektlarini mikromoliyaviy xizmatlariga bo‘lgan ehtiyojini qondirish;
- aholini tadbirkorlikka jalb qilish uchun mikrokreditlar ajratish;
- quyonchilik sohasida faoliyat olib boruvchi mijozlarga kredit ajratish;
- kollej bitiruvchilarini loyihalarini imtiyozli mikromoliyalash;
- O‘zbekiston Respublikasi hududida tashkil etilgan erkin iqtisodiy va kichik sanoat zonalari ishtirokchilari – tadbirkorlik subyektlari investitsion loyihalarini moliyalashtirish;
- tadbirkorlik subyektlariga kreditlar ajratishda Tadbirkorlik faoliyatini rivojlantirishni qo‘llab-quvvatlash davlat jamg‘armasi xizmatlaridan (kredit liniyasi, kafillik va kompensatsiya) keng foydalanish;
- yangi tashkil etiladigan nodavlat maktabgacha ta’lim muassasalari moddiy-texnik bazasini mustahkamlash va qurilish-ta’mirlash ishlarini amalga oshirish uchun ularga imtiyozli kreditlar ajratish hamda lizing xizmatlari ko‘rsatish;
- Anderryting, lizing, faktoring va chakana bank operatsiyalarini amalga oshirish;
- korporativ mijozlar va jismoniy shaxslarga moliyaviy bozordagi talab va taklifdan kelib chiqib turli maqsadlarga yo‘naltirilgan tijorat hamda chakana kreditlar ajratish kabi yo‘nalishlar belgilangan.

1.2. Bank kredit resurslari bazasining tarkibi va kreditlashning asosiy qoidalari

Kichik biznes va xususiy tadbirkorlik subektlarini kreditlashda bank kredit resurslari bazasi juda muhim bo‘lib, ular belgilangan asosiy qoidalarga ko‘ra amalga oshiriladi.

Bugungi kunda bankning kredit resurslari bazasini quyidagilar tashkil qiladi:

- bank kapitali;
- bank depozitorlari (yuridik va jismoniy shaxslar)ning bank hisobvarag‘idagi muddatli, jamg‘arma va boshqa depozitlari;
- budjetdan tashqari jamg‘armalarning kredit liniyalari;
- xalqaro va xorijiy moliya institutlari kredit liniyalari;
- banklararo kredit bozoridan jalb qilingan resurslar;
- bankning muomalaga chiqargan qimmatli qog‘ozlarini sotishdan tushgan mablag‘lar va boshqalar.

Bank Nizomiga va kredit siyosatiga ko‘ra kreditlashning asosiy qoidalari quyidagilar hisoblanadi:

- bank kreditlaridan foydalanish shartlari banklar tomonidan bozor prinsiplari, shu jumladan mavjud resurslarning muddatliligi, loyihalarning texnik-iqtisodiy asoslari, kreditlarning qaytarilish imkoniyatidan kelib chiqib, mustaqil ravishda belgilash (2018 yil 21 dekabrdagi PQ-4071);
- kreditlashning imtiyozli foiz stavkalari orqali tadbirkorlikni qo‘llab-quvvatlash O‘zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasi huzuridagi Tadbirkorlik faoliyatini rivojlantirishni qo‘llab-quvvatlash davlat jamg‘armasi orqali kreditlar bo‘yicha foiz xarajatlarining bir qismini qoplash uchun kompensatsiya berish shaklida kreditlarning bozor stavkalarini subsidiyalash mexanizmi bilan almashtirish (2018 yil 21 dekabrdagi PQ-4071);
- Kreditlash Bank filiallari tomonidan qaytarishlik, to‘lovililik, ta’minlanganlik, muddatlilik va maqsadli foydalanishlik shartlari asosida amalga oshiriladi.
- O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2017 yil 12 sentabrdagi ‘Respublika bank tizimini yanada rivojlantirish va barqarorligini oshirish bo‘yicha chora-tadbirlar to‘g‘risida”gi PQ-3270-sonli qarori bilan tasdiqlangan 2017-2021 yillarda ilg‘or bank amaliyoti asosida bank moliya tizimini yanada rivojlantirish

chora-tadbirlari kompleksining 20-bandiga muvofiq bankning hududiy filiallari tomonidan tadbirkorlik subyektlarini kreditlash shartlariga “kreditning to‘liq qiymati” tushunchasini kiritish, shu jumladan mijozga kredit olish va unga xizmat ko‘rsatishga (qaytarish) va uni rasmiylashtirish bilan bog‘liq bo‘lgan barcha xarajatlar (biznes reja ishlab chiqish, debet aylanma xarajatlari, yillik foiz to‘lovlari, sug‘urta to‘lovlari, baholash xarajatlari va b.) hisoblab chiqilishi va joriy qilishni yo‘lga qo‘yish.

- Kreditlar amaldagi qonunchilik va bankning ichki meyoriy hujjatlari talablariga asosan qarz oluvchilarning moliyaviy holatini chuqur tahlil qilgan holda beriladi.
- Mijozlarning kreditga layokatlilik darajasi skoring-tahlil asosida aniqlash tavsiya etiladi.
- Kreditlash mavjud resurslar doirasida qarz oluvchining moliyaviy holati, kreditga layoqatliligi va kreditni qaytarmaslik xatari darajasini tahlil qilish asosida amalga oshiriladi.
- Kreditlar faqat bank uchun maqbul ta’midot (garov, kafillik, kafolat va boshqalar) bo‘lsagina (ishonchli kreditdan tashqari) amalga oshiriladi.
- Kreditlarni berish tuzilgan shartnomaga muvofiq mijozning talab qilib olinguncha birlamchi depozit hisob raqami joylashgan bankda amalga oshiriladi.
- O‘zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 1993 yil 27 noyabrdagi 574-sonli va O‘zbekiston Respublikasi Markaziy bankining 2010 yil 11 dekabrdagi 40/9-sonli Qarorlari talablaridan kelib chiqqan holda surunkali zarar ko‘rib ishlovchi va nolikvid balansga ega korxonalarga kredit mablag‘lari ajratilmaydi (istisno tariqasida, hususiy uy-joy mulkdorlar shirkati, bankning Qoraqalpog‘iston Respublikasi, barcha viloyat va Qorasaroj filiallari, Amaliyot boshqarmasi, Amaliyot bo‘limi va tuman filiallari Kredit komissiyalari hamda Markaziy apparat Kredit qo‘mitasining qaroriga muvofiq iqtisodiyotning real sektoriga tegishli korxonalarga, davlat ahamiyatiga ega hamda bankning ishonchli va yirik xo‘jalik yurituvchi subyektlariga kredit xizmatlari ko‘rsatish mumkin).
- Bankrotlik jarayonida bo‘lgan korxonalarini kreditlash bo‘yicha yakuniy qaror faqatgina bank Boshqaruvi tomonidan qabul qilinadi.
- Bank filiali tomonidan O‘zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2018 yil 21 maydagi “Energiya resurslarini iste’mol qilish, suv ta’moti va suv chiqarish xizmatlari ko‘rsatish, shuningdek, ijro ishini yuritish sohasida to‘lov intizomini mustahkamlashga doir qo‘srimcha chora-tadbirlar to‘g‘risida”gi 379-sonli Qarorining 1-ilovasida nazarda tutilmagan kreditlar berishda hamda boshqa moliya-kredit xizmatlari ko‘rsatishda mijozning to‘lov qobiliyatini va bajarilmay

qolgan moliyaviy majburiyati mavjudligini tekshirish maqsadida Byuro ma'lumotlar bazasi (mib.uz sayti) orqali qarzdorlik tekshiruvi amalga oshiriladi. Boshqa rasmiylashtiruvlar mazkur qaror talablari asosida amalga oshiriladi”;

- Kreditlash subyektlari bo'lib O'zbekiston Respublikasining rezidentlari bo'lgan yuridik va jismoniy shaxslar hisoblanadi;
- Kreditlash obyektlari – tovar-moddiy qimmatliklar, nomoddiy aktivlar, bajarilgan ish va ko'rsatilgan xizmatlar hamda boj to'lovlar, shuningdek, kredit olishda garov ta'minotini rasmiylashtirish bilan bog'liq to'lovlar;
- bank faoliyati, jumladan kredit portfelini shakllantirish bilan bog'liq tavakkalchiliklar bank tomonida belgilangan tartibda mustaqil amalga oshiriladi (2018 yil 21 dekabrdagi PQ-4071).

Quyidagi kreditlar maqbul kreditlar hisoblanadi:

1) besh yildan ortiq muddat davomida faoliyat yuritib kelayotgan, ijobiy kredit tarixiga ega hamda asosiy hisob raqamlarida oylik aylanmasi kredit summasining 2 barobaridan yuqori tushumga ega bo'lgan mijozlarga ajratiladigan kreditlar;

2) doimiy valyuta tushumi hamda doimiy pul oqimiga ega hamda moliyaviy barqaror va majburiylarni bajara olish qobiliyati yuqori bo'lgan mijozlarga ajratiladigan kreditlar;

3) amalga oshirilayotgan loyiha mijozning o'z mablag'lari bilan ishtiroki loyiha summasining 50 foizidan ortig'ini tashkil etgan loyihamalar bo'yicha ajratiladigan kreditlar;

4) tegishli tarmoq sohasida rivojlangan korxonalarga beriladigan, yaxshi ta'minlangan, qisqa muddatli kreditlar.

Quyidagi kreditlar nomaqbul kreditlar hisoblanadi:

1) moliyalashtirishning ishonchli va doimiy manbalari bo'lmagan, qurilishi tugallanmagan yoki bino-inshoot majmuasining bir qismi bo'lgan ko'chmas mult garovi ostida beriladigan kreditlar;

2) mos muddatga resurslar bilan ta'minlanmagan, 5 yildan ortiq muddatga berilgan kreditlar;

3) xo'jalik faoliyati bilan shug'ullanmaydigan korxonalarga ajratiladigan kreditlar;

4) turar-joy garovi bilan ta'minlangan kreditlar (ipoteka kreditlari hamda turar joyda ro'yxatda turuvchilar bo'lmagan holatlardan tashqari);

5) sotish imkoniyati cheklangan maxsus asbob-uskunalar garovi ostida beriladigan kreditlar;

6) iste'mol tovarlari va buyumlari bilan ta'minlangan kreditlar;

7) ishlab chiqarilganiga 10 yildan oshgan avtomashinalarni garovga olgan holda ajratilgan kreditlar;

8) faqatgina uchinchi shaxs kafilligi ostida ajratiladigan kreditlar;

9) chet ellik shaxslar mulki yoki oldi-sotdi uchun mo‘ljallangan obligatsiyalar ta’mnoti bilan ajratilgan kreditlar;

10) kotirovka qilinmaydigan qimmatli qog‘ozlar garovi bilan ta’milangan kreditlar;

11) faoliyatini tashkil etilganiga 3 oydan kam bo‘lgan (faoliyat yuritgan) mijozlarga kredit ajratish (strategik ahamiyatga ega va istiqbolli loyihalarni kreditlash, boshlang‘ich sarmoyani shakllantirish uchun, kollej bitiruvchilar, hunarmandlar, kam ta’milangan oilalar va yosh oilalarga ajratiladigan mikrokreditlardan tashqari).

Quyidagi kreditlarni berish ta’qiqlanadi:

1) lotoreya, totalizator va tavakkalchilikka asoslangan boshqa o‘yinlarni tashkil etishga;

2) tamakichilikni va alkagolli ichimliklar (noalkagol ichimliklardan tashqari) ni ishlab chiqarishni tashkil etishga;

3) ilgari olingan kreditlarni yoki boshqa har qanday qarzlarni to‘lashga;

4) qimmatli qog‘ozlar bo‘yicha birja spekulyativ amaliyotlariga kreditlar berish;

5) spekulyativ obligatsiyalar yoki chet ellik shaxslar tomonidan chiqarilgan bozorda kotirovka qilinmaydigan obligatsiyalar bilan ta’milangan kreditlar;

6) siyosiy maqsadlar uchun kreditlar;

yo) qurol ishlab chiqarish va sotib olish bo‘yicha amaliyotlarni moliyalashtirishga kreditlar;

7) kotirovka qilinmaydigan qimmatli qog‘ozlar bilan ta’milangan kreditlar;

8) noqonuniy (jinoiy faoliyat, terrorizmni moliyalashtirish va boshqalar) maqsadlarga kreditlar;

9) balog‘at yoshiga yetmagan yoki huquq layoqatiga ega bo‘lmagan shaxsning trast (ishonch) egaligida turgan mulk bilan ta’milangan loyihalarga kreditlar;

10) uzoq muddatli harakatsiz saqlanayotgan, talabsiz, turib qolgan, sifatsiz hamda nolikvid moddiy qiymatliklar garovi ostida kreditlar;

11) sotish bozoriga ega bo‘lmagan yoki cheklangan talab bilan foydalilaniladigan tugallanmagan ishlab chiqarish va tayyor mahsulot qoldig‘i garovi ostidagi kreditlar.

“Mikrokreditbank” aksiyadorlik tijorat banki tizimida jismoniy va yuridik shaxslarni kreditlash jarayonlarida O‘zbekiston Respublikasi Markaziy banki Boshqaruvi, O‘zbekiston Respublikasi Bosh prokuraturasi huzuridagi Soliq, valyutaga oid jinoyatlarga va jinoiy daromadlarni legallashtirishga qarshi kurashish departamentining 2017 yil 17 apreldagi 343-B, 14-sonli “Tijorat banklarida jinoiy faoliyatdan olingan daromadlarni legallashtirishga va terrorizmni moliyalashtirishga qarshi kurashish bo‘yicha ichki nazorat qoidalarini tasdiqlash haqida”gi qarori (Adliya vazirligida 2017 yil 23 mayda 2886-son bilan ro‘yxatdan o‘tkazilgan)ning VII-bob 64 bandiga muvofiq mijozlarni identifikatsiyalash va ular operatsiyalarining joriy tekshirushi lavozim majburiyatlariga muvofiq tijorat bankingning mijozlarga bevosita xizmat ko‘rsatuvchi (mas’ul ijrochilar, cassirlar va shu kabi) xodimlar tomonidan o‘tkaziladi, ular shubhali va (yoki) gumonli alomatlari mavjud operatsiyalar aniqlagan taqdirda bunday operatsiyalar haqida bevosita o‘z rahbariga va Ichki nazorat xizmati xodimlariga yozma ravishda zudlik bilan xabar berishi lozim.

Kreditlarni berishda quyidagi cheklovlar mavjud:

Bank kreditlarini berish ma’muriy chegaralar doirasida belgilangan geografik hudud bilan chegaralanadi.

- Qarzdorlarning faoliyatini muntazam monitoring qilish maqsadida filialga yaqin xo‘jalik subyektlarga kredit xizmatlarini ko‘rsatish tavsiya etiladi.

- Barcha nohududiy kreditlar qoida bo‘yicha bank siyosatiga nomaqbul kreditlar hisoblanadi. Toshkent shahrida mavjud bo‘lgan bank filiallari va mini-banklari uchun Toshkent shahriga chegaradosh bo‘lgan Toshkent viloyati tumanlarida faoliyat olib boruvchi qarz oluvchilar nohududiy mijozlar hisoblanmaydi. Lekin, bank filiallarining daromadlilik darajasini inobatga olgan holda jalb etiladigan boshqa hududda faoliyat yuritadigan ishonchli va korporativ mijozlarga kredit xizmatlari ko‘rsatilishiga istisno tariqasida ruxsat etilishi mumkin.

- Bir qarz oluvchi yoki bir-biriga daxldor qarz oluvchilar guruhini kreditlash O‘zbekiston Respublikasi Markaziy banki Boshqaruvining 2015 yil 22 iyuldagagi 19/16-sonli qarori bilan tasdiqlangan “Bir qarz oluvchi yoki bir-biriga daxldor qarz oluvchilar guruhi uchun tavakkalchilikning eng ko‘p miqdorlari to‘g‘risida”gi Nizomi (davlat ro‘yxati: 2707-sonli, 05.08.2015 y.) talablari doirasida amalga oshirilishi talab etiladi.

- Bir qarz oluvchi yoki bir-biriga daxldor qarz oluvchilar guruhi uchun tavakkalchilikning eng yuqori miqdori ta’minlangan kreditlar (qoplanmagan kafolatlar va kafilliklar, akkreditivlar, Repo, faktoring va lizing operatsiyalari,

ko‘zda tutilmagan holatlar bo‘yicha majburiyatlar va hisoblangan foizlar bo‘yicha) bo‘yicha bank I-darajali kapitalining 25 foizdan oshmasligi kerak.

- Ishonchli kreditlar uchun bir qarz oluvchi yoki o‘zaro bog‘liq qarz oluvchilar guruhiга to‘g‘ri keladigan xatarning maksimal hajmi I-darajali bank kapitalining

5 foizdan oshmasligi kerak.

- Bankning barcha yirik kreditlarining umumiy hajmi I-darajali bank kapitalining 8 barobaridan oshmasligi lozim.

- Yirik kreditlar - bank regulyativ kapitalining 10 foizi va undan yuqori - kreditlar bank Kuzatuv Kengashining bir ovozdan ma’qullangan qarori bilan beriladi.

Agar yirik kreditlarni berish borasida bank Kuzatuv Kengashining yakdillikdagi qarori qabul qilinmasa, mazkur masala yuzasidan qaror qabul qilish bank Aksiyadorlari umumiy yig‘ilishining mutloq vakolatiga kiradi.

- Ishonchli kreditlar uchun tavakkalchilikning eng yuqori darjasini I -darajali bank kapitalining 5 foizidan oshmasligi zarur.

- Yuridik shaxs maqomiga ega bo‘limgan yakka tartibdagi tadbirkorlarga kreditlar eng kam ish haqining 1500 (bir ming besh yuz) barobarigacha bo‘lgan miqdorda ajratiladi.

**II-БОБ. AT MIKROKREDITBANK KOSON FILIALIDA KICHIK
BIZNES VA XUSUSIY TADBIRKORLIK SUBEKTALARINI
KREDITLASH HOLATINING TAHLILI**

**2.1. AT Mikrokreditbank Koson filialining tarixi, boshqaruv tarkibi va
tashkiliy tuzilmasining tahlili**

O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining “Mikrokreditbank” aksiyadorlik-tijorat bankini tashkil etish to‘g‘risida 2006 yil 5 maydagi PF-3750-sod Farmonini bajarish yuzasidan hamda uning samarali faoliyatini tashkil etishni ta’minlash va moddiy-texnika bazasini mustahkamlash maqsadida O‘zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2006 yil 6 maydagi 78-sonli qaroriga ko‘ra “Mikrokreditbank” aksiyadorlik-tijorat banki faoliyati tashkil etildi. Mazkur Qarorga quyidagilarga muvofiq o‘zgartirishlar kiritilgan, ya’ni O‘zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2007 yil 16 avgustdagi 176-sod Qarori, 2008 yil 17 dekabrdagi 273-sod Qarori va 2010 yil 02 iyundagi 105-sod Qarorlariga asosan “Mikrokreditbank” aksiyadorlik-tijorat banki Kuzatuvchi kengashining tarkibi, Mikrokreditlar berish va mikrolizing xizmatlari ko‘rsatish tartibi to‘g‘risidagi Nizom, “Mikrokreditbank” aksiyadorlik-tijorat banki Kuzatuvchi kengashining asosiy vazifalari belgilab berilgan. Jumladan,

- bankning tadbirkorlik subyektlariga mikrokredit berish va mikrolizing bo‘yicha ko‘rsatiladigan xizmatlar sifatini va qulayligini oshirishga yo‘naltirilgan uzoq muddatli siyosatini shakllantirish;
- bank faoliyatini, shu jumladan kredit berish va mablag‘larni investitsiyalashning omonatchilar va aksiyadorlar manfaatlarini himoya qilishni ta’minlaydigan tizimi joriy etilishini va uning samarali faoliyat ko‘rsatishini nazorat qilish;
- bankda korporativ boshqaruvning ahvolini va uning Boshqaruvi faoliyatini nazorat qilish;

bankka yuklangan vazifalarni va majburiyatlarni o‘z vaqtida bajarish uchun uning yetarli darajada kapitallashtirilishini va likvidligini ta’minlash;

- samarali faoliyat ko‘rsatadigan, ayniqsa qishloq joylarda, filiallar va minibanklar tarmog‘ini shakllantirish kabi vazifalar belgilangan.

“Mikrokreditbank” markaziy apparat tuzilmasida Mikrokreditlar qaytarilishini va ulardan samarali foydalanilishini nazorat qilish bo‘yicha maxsus monitoring guruhi tashkil qilingan bo‘lib, quydagilar monitoring guruhining asosiy vazifalari etib belgilangan:

mikrokredit mablag‘laridan foydalanish samaradorligini muntazam ravishda puxta tahlil qilish;

mintaqaviy bo‘limlarda mikromoliyalashtirish ishlarini muvofiqlashtirish, biznes-reja parametrlariga muvofiq kredit portfelining holati hamda mikrokreditlar bo‘yicha ta’minlanishning holati monitoringini olib borish va ularni xolisona baholash;

mikrokreditlarning qaytariluvchanlik darajasini oshirish, ular bo‘yicha to‘lov muddati o‘tgan qarzdorlikka yo‘l qo‘ymaslik yuzasidan zarur chora-tadbirlar ko‘rish kabi vazifalardan iborat.

AT “Mikrokreditbank” faoliyati tashkil etilishi bilan qonun hujjalarda belgilangan tartibda ro‘yxatdan o‘tkazish va bank faoliyatini amalga oshirish huquqiga litsenziya olish uchun zarur hujjalarni paketi tayyorlandi va O‘zbekiston Respublikasi Markaziy bankiga taqdim etildi. Bankka yuklangan vazifalarning samarali bajarilishi zaruriyatidan kelib chiqqan holda bank va uning filiallari tuzilmasi hamda shtatlar jadvali ishlab chiqildi va tasdiqlandi. Shuningdek, asosiy masalalardan hisoblangan bank xodimlarini to‘liq attestatsiyadan o‘tkazish, bankning markaziy apparatini hamda uning filiallarini bank bo‘limlarida va mikromoliyalash sohasida ish tajribasiga ega bo‘lgan yuqori malakali mutaxassislar bilan ta’minlash, “Mikrokreditbank” boshqaruvi raisi O‘zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasi qarori bilan lavozimga tayinlanishi va lavozimdan ozod qilinishi ko‘rsatib o‘tilgan.

Vazirlar Mahkamasining 2006 yil 17 apreldagi 165-f-son farmoyishi bilan tuzilgan maxsus komissiya tomonidan “Tadbirkor” aksiyadorlik-tijorat banki mol-mulki kompleks xatlovdan o‘tkazilganligi, uning filiallari va mini-banklarining asbob-anjomlar, hisoblash texnikasi va aloqa vositalari bilan ta’minlanishi o‘rganilganilib, moddiy-texnika bazasini mustahkamlash bo‘yicha takliflar tayyorlandi hamda Qoraqalpog‘iston Respublikasi Vazirlar Kengashi va viloyatlar hokimliklari uch oy muddatda “Mikrokreditbank”ning, ayniqsa qishloq joylardagi filiallari va mini-banklarining moddiy-texnika bazasini mustahkamlash yuzasidan aniq chora-tadbirlar amalga oshirildi.

Bank xodimlarini bevosita malakasini oshirish maqsadida O‘zbekiston Banklar uyushmasi va Bank-moliya akademiyasi tomonidan 2006-2008 yillar mobaynida o‘qitish uchun to‘lov undirmasdan “Mikrokreditbank” mutaxassislari uchun mikromoliyalashtirish xizmatlari bo‘yicha maxsus kurslar tashkil ettirildi.

O‘zbekiston Savdo-sanoat palatasi, O‘zbekiston Banklar uyushmasi, “Mikrokreditbank”, Qoraqalpog‘iston Respublikasi Vazirlar Kengashi, viloyatlar va Toshkent shahar hokimliklari, birinchi navbatda qishloq joylarda mikrokreditlar berish va mikrolizing xizmatlari ko‘rsatish tartibi, tadbirkorlik subyektlari, shu jumladan kasanachilik bilan shug‘ullanuvchilar, shaxsiy yordamchi, dehqon va fermer xo‘jaligida band bo‘lganlar tomonidan mikrokreditlar olish uchun biznes-rejalar tayyorlash bo‘yicha doimiy asosda seminarlar va o‘quv kurslari o‘tkazilishini ta’minlash hal etildi.

“Mikrokreditbank” O‘zbekiston milliy teleradiokompaniyasi, Matbuot va axborot agentligi, Markaziy bank, Monopoliyadan chiqarish, raqobat va tadbirkorlikni qo‘llab-quvvatlash davlat qo‘mitasi, Savdo-sanoat palatasi va O‘zbekiston Banklar uyushmasi bilan birgalikda 2006-2007 yillarda ommaviy axborot vositalarida bank faoliyatini va uning ko‘rsatadigan xizmatlarini keng yoritishga doir kompleks tadbirlarni ishlab chiqib, ularda respublika ommaviy axborot vositalarida reklama materiallarining to‘lov undirmasdan e’lon qilinishi amalga oshirildi.

O‘zbekiston Respublikasi Markaziy banki, Adliya vazirligi manfaatdor vazirliklar va idoralar bilan birgalikda qonun hujjatlariga dastlab qabul qilingan qarordan kelib chiqadigan o‘zgartirish va qo‘sishchalar to‘g‘risida Vazirlar Mahkamasiga takliflar kiritilib borilishi amalga oshirilishi ko‘zda tutilgan.

2.2. AT Mikrokreditbank Koson filialida bankning qo‘mita va komissiyalari, bank xizmati ko‘rsatish turlari bo‘yicha erishgan yutuqlari

“Mikrokreditbank” Aksiyadorlik-tijorat banki tashkil etilgandan so‘ng “Toshkent” Respublika fond birjasiga va O‘zbekiston Respublikasi valyuta birjasiga a’zo bo‘ldi. Rossiya mikromoliyalash markazi bilan hamkorlik to‘g‘risida kelishuv imzolandi. S.W.I.F.T xalqaro to‘lov tizimining ishtirokchisiga aylandi.

Shuningdek, MDH va Sharqiy Yevropa davlatlarining “MICROFINANCE CENTRE” (Polsha) markazi a’zosiga aylandi. “ MIX-MARKET” (AQSH) agentligi tomonidan dunyoning mikrokreditlashga ixtisoslashgan eng yirik banklari 100 taligiga kiritildi va “5 olmosli mikromoliyaviy xizmatlar ko‘rsatuvchi bank” e’tirofiga sazovor bo‘ldi. Bank vakillari “MICROFINANCE CENTRE” tashkilotining Mo‘g‘ulistonda o‘tkazilgan yillik anjumanida ishtirok etdi. BMT Taraqqiyot Dasturi bilan kichik biznes subyektlariga mikrokreditlar ajratish bo‘yicha bitim imzolandi.

“Rosselxozbank” AJ (Rossiya) bilan tajriba almashish dasturi yo‘lga qo‘yildi. Germaniyaning “Commerzbank AG” banki bilan savdo va investitsion loyihalarni moliyalashtirish bo‘yicha vakillik munosabatlari o‘rnatildi. Juhon banking “Qoraqalpog‘istonda pillachilikni rivojlantirish loyihasi” uchun kredit liniya va grant mablag‘lari jalb qilindi. Xalqaro Taraqqiyot Uyushmasining “Qishloq xo‘jaligi korxonalarini qo‘llab quvvatlash” kredit liniyasini jalb qilish bo‘yicha kelishuv imzolandi. BMT Taraqqiyot Dasturi kredit liniyasi va grant mablag‘lari jalb qilinib, guruh kafilligi asosida mikrokreditlar ajratish tajribasi joriy etildi. Bank mijozlarini informatsion qo‘llab-quvvatlash tizimi - “Call-

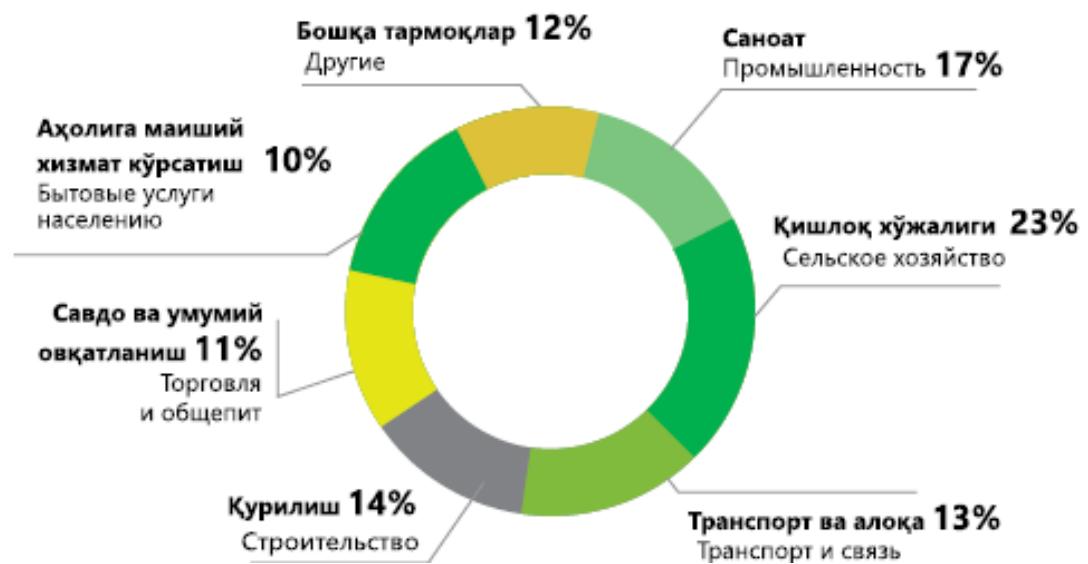
center” ishga tushirildi. “Mikrokreditbank” Osiyo Banklari Assotsiatsiyasiga (Tayvan) a’zo bo’ldi. Germaniya jamg’arma kassalari Fondi “Sparkasse” va O’zbekiston Xotin-qizlar qo‘mitasi bilan birgalikda ayol tadbirkorlarni mikrokreditlash loyihasida hamkorlik boshlandi.

“Bank of Tokyo-Mitsubishi UFJ” (Yaponiya) banki bilan vakillik munosabatlari o‘rnatildi. Nufuzli “Banker Awards 2010” taqdimotida “Mikrokreditbank” “O’zbekistonning 2010 yildagi eng yaxshi banki” nominatsiyasida g‘olib deb topildi. BANKEXPO 2010 ko‘rgazmasida “Kichik biznes va xususiy tadbirkorlikni qo‘llab-quvvatlovchi eng yaxshi dastur” va “Eng ko‘p tashrif buyurilgan stend” nominatsiyalarida g‘olib bo’ldi.

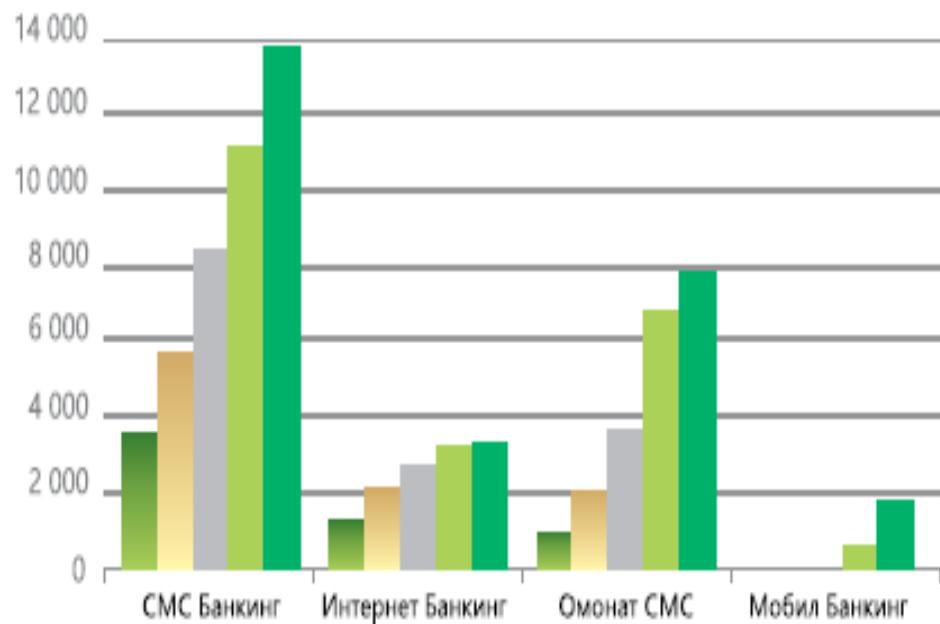
Lyuksemburgdagi ADA xalqaro kompaniyasi mikromoliyalash sohasi rivoji uchun o‘zining mustaqil grantini taqdim etdi. “MICROFINANZA RATINGS” xalqaro reyting agentligi tomonidan bankka “SBB” ijtimoiy reytingi taqdim etildi. “MICROCAPITAL MONITOR” jurnali (AQSH) tomonidan chop etilgan reytingda “Mikrokreditbank” Yevropa va O’rta Osiyoning mikromoliyalash banklarining eng yuqori o‘ntaligidan joy oldi.

2018 yil 8 dekabr kuni Istanbul shahrida “Mikrokreditbank” ATB va Aktif banki bilan hamkorlik Memorandumi imzolandi. Ushbu Hamkorlik Memorandumi doirasida bankning chakana hizmatlarini rivojlantirish, xususan interaktiv va masofadan turib hizmat ko‘rsatish uslublarini tadbiq etish bo‘yicha tajriba almashish ishlarini yo‘lga qo‘yish belgilab olindi. 2018 yil 6 dekabr kuni “Mikrokreditbank” ATB va Turkiya hamkorlik va muvofiqlashtirish agentligi (TIKA) o‘rtasida Hamkorlik Memorandumi imzolandi. Ushbu Hamkorlik Memorandumi natijasida: Turkiya hamkorlik va muvofiqlashtirish agentligi (TIKA) taklifiga binoan “Mikrokreditbank” ATB Boshqaruvi raisi rahbarligidagi delegatsiya 2018 yil 6-9 dekabr kunlari Turkyaning Ankara va Istanbul shaharlarida bo’ldi. 2018 yil 11 iyul kuni xalqaro Fitch Reytins reyting agentligi tomonidan “B” + barqaror reyting bahosi berildi.

Kredit portfelinining tarmoqlar bo'yicha strukturası

2014-2018 йиллар оралиғидаги күрсаткычлар динамикаси

2.3. AT Mikrokreditbank Koson filialida kichik biznes va xususiy tadbirkorlik subektlarini kreditlash va ulardan foydalanish darajasi tahlili

“Mikrokreditbank” aksiyadorlik tijorat bankining kapitallashuvi darajasini yanada oshirish, kichik biznes va xususiy tadbirkorlikni tashkil eta boshlash hamda jadal rivojlantirish uchun qulay shart-sharoitlarni yaratishda bankning ishtirokini kengaytirish, yakka tartibdagi mehnat faoliyatini aktivlashtirish va kasanachilikni rivojlantirish hisobiga aholi bandlilagini oshirish, tadbirkorlik subyektlarining mini-texnologiyalarni va zamonaviy texnologik uskunalarni xarid qilish, ichki va tashqi bozorlarda raqobatbardosh mahsulotlar ishlab chiqarishni o‘zlashtirish uchun imtiyozli kreditlardan keng ko‘lamda foydalanishlarini ta’minlash maqsadida:

1. "Mikrokreditbank" aksiyadorlik tijorat banki aksiyadorlari, O‘zbekiston Respublikasi Moliya vazirligi va Markaziy bankining 2008-2009 yillarda “Mikrokreditbank” aksiyadorlik tijorat bankining ustav kapitalini qo‘srimcha 72 mlrd. so‘mga ko‘paytirib, uning umumiy miqdorini 150 mlrd. so‘mga yetkazish to‘g‘risidagi taklifiga rozilik berildi.

2. Quyidagilar “Mikrokreditbank” aksiyadorlik tijorat bankining asosiy vazifalari deb hisoblandi:

- maqsadli imtiyozli kreditlar ajratish orqali yangi korxonalar va ish o‘rinlarini yaratish uchun boshlang‘ich kapitalni shakllantirishda kichik biznes va xususiy tadbirkorlikka, ayniqsa, qishloq joylarda ko‘maklashish;

- tadbirkorlik subyektlariga o‘z faoliyatini kengaytirish hamda xom ashyo va materiallarni keyinchalik qayta ishlash uchun xarid qilish, tayyor mahsulot ishlab chiqarish va sotish, ichki bozorni respublikamizda ishlab chiqarilgan tovarlar bilan boyitish, shuning hisobiga qo‘srimcha ish o‘rinlari yaratish va aholi daromadlarini oshirish maqsadida o‘z aylanma mablag‘larini to‘ldirish uchun imtiyozli kredit mablag‘laridan foydalanishlariga keng yo‘l ochib berish;

- tadbirkorlik subyektlari tomonidan korxonalarni texnik hamda texnologik jihozlash va modernizatsiya qilish uchun zamonaviy uskunalar va mini-

texnologiyalarni, shu jumladan, mikrolizing shartlari asosida sotib olishlari uchun shart-sharoitlar yaratish;

- fermer va dehqon xo‘jaliklariga qishloq xo‘jalik mahsulotlarini qayta ishlash bo‘yicha mini-texnologiyalarni, chorva mol, uy parrandalari, urug‘lik va ko‘chatlar sotib olishga, qishloq xo‘jalik mahsulotlari yetishtirish, sug‘orish, tuproqqa ishlov berishning zamonaviy texnologiyalarini joriy etishga mikrokreditlar ajratish va mikrolizing bo‘yicha xizmat ko‘rsatish;

- tadbirkorlar tomonidan ishlab chiqariladigan raqobatbardosh mahsulotlar ko‘rgazma, yarmarkalarini tashkil etishda, reklama kampaniyalarini o‘tkazishda, shuningdek ularni tashqi va ichki bozorlarga olib chiqishning boshqa shakllarini tashkil qilishda tadbirkorlarga yordam berish;

- bank mijozlariga barcha turdagи bank xizmatlarini ko‘rsatish, yangi bank mahsulotlarini amaliyotga joriy etish, tadbirkorlik subyektlari va aholining shahar hamda qishloq joylardagi bank xizmatlaridan keng ko‘lamda foydalanishlarini ta’minlaydigan filiallar va mini-banklar tarmog‘ini kengaytirish;

- mikrokreditlash va mikrolizing bo‘yicha xizmatlar ko‘rsatishni kengaytirish uchun xalqaro moliya institutlari hamda yetakchi xorijiy banklarning imtiyozli kreditlari, investitsiyalari va grantlarini jalgan etish.

3. O‘zbekiston Respublikasi Markaziy banki, Moliya vazirligi va “Mikrokreditbank” ATB tomonidan:

- tadbirkorlik faoliyatini boshlash uchun 18 oygacha muddatga beriladigan eng kam ish haqining 200 barobari miqdoridagi imtiyozli mikrokreditlar bo‘yicha maksimal stavkani yillik 5 foizdan 3 foizga;

- kichik biznes subyektlari faoliyatini kengaytirish va aylanma mablag‘larini to‘ldirish uchun 24 oygacha muddatga beriladigan eng kam ish haqining 500 barobari miqdoridagi mikrokreditlar bo‘yicha - Markaziy bank tomonidan qayta moliyalashtirish stavkasining 100 foizidan 50 foiziga;

- kichik biznes subyektlari uchun 3 yilgacha muddatga beriladigan eng kam ish haqining 2000 barobari miqdoridagi imtiyozli mikrolizing xizmatlari bo‘yicha

maksimal stavkani yillik 7 foizdan 5 foizga tushirish to‘g‘risidagi takliflari ma’qullangan va amalga oshirilgan.

Bunda tadbirkorlik faoliyatini boshlash uchun avval olingen mikrokreditlar va unga qo‘shilgan foizlarini o‘z vaqtida va to‘liq qaytarib bergan tadbirkorlik subyektlari biznesni yanada rivojlanтирish uchun keyingi mikrokreditlarni olish va “Mikrokreditbank” ATB xizmatlaridan foydalanishda ustunlik huquqiga ega bo‘ladilar.

4. O‘zbekiston Respublikasi Markaziy bankiga zarur hollarda kichik biznes subyektlari va xususiy tadbirkorlikni keng miqyosda qo‘llab-quvvatlash uchun “Mikrokreditbank” ATBga imtiyozli shartlarda kreditlar berish tavsiya etildi.

5. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining “Mikrokreditbank” aksiyadorlik tijorat bankini tashkil etish to‘g‘risida 2006 yil 5 maydagi PF-3750-son Farmoniga o‘zgartish va qo‘srimchalar kiritildi.

AT Mikrokreditbank Koson filialining asosiy shiori **“Bizning ustuvor aqida – eng zamonaviy bank xizmatlarini o‘rganish, o‘zlashtirish va respublika aholisi uchun joriy etishdir”** deb belgilangan.

2018 yil yakunlari bo‘yicha mamlakatimiz yalpi ichki mahsulotining real o‘sish sur’ati 2017 yilga nisbatan 5,3 foizni va uning nominal hajmi 249,1 trln. so‘mni tashkil qildi. Iqtisodiyotning bunday sur’atlarda rivojlanishi sanoat 7,0 foiz,qishloq xo‘jaligi sohalarida mahsulot ishlab chiqarish hajmlarining 2,0 foizga, asosiy kapitalga yo‘naltirilgan investitsiyalar hajmining 7,1 foizga, xizmatlar ko‘rsatish hajmining 8,9 foizga o‘sishi, shuningdek, tashqi savdo aylanmasining ijobiy saldosи hisobiga ta’minlandi. Ishlab chiqarishni modernizatsiya qilish, texnik va texnologik jihatdan yangilash, ishlab chiqarish, transport-kommunikatsiya va ijtimoiy infratuzilmadagi loyihalarni amalga oshirishga qaratilgan aktiv investitsiya siyosatini olib borilmoqda.

O‘tgan yili respublikamiz iqtisodiyotida barcha molイヤalash manbalari hisobidan o‘zlashtirilgan investitsiyalar miqdori 7,1 foizga oshib, 11,9 mlrd. AQSH dollari tashkil etdi.Bunda o‘zlashtirilgan investitsiyalarning 43,9 foizi korxona va aholining o‘z mablag‘lari, 20,4 foizi xorijiy investitsiyalar va kreditlar,

11,0 foizi tijorat banklari kreditlari va boshqa qarzlar, 5,5 foizi davlat budgeti, 3,9 foizi davlat maqsadli jamg‘armalari hamda 8,5 foiz O‘zbekiston Respublikasi Tiklanish va taraqqiyot jamg‘armasi mablag‘lari hisobidan moliyalashtirildi.Sanoat mahsulotlari ishlab chiqarish sohasini rivojlantirish, bunda korxonalarini texnologik jihatdan yangilash hisobiga tayyor iste’mol tovarlari turlarini kengaytirish hamda xom-ashyo resurslarini chuqur qayta ishlash asosida ishlab chiqarishni yanada jadallashtirish natijasida sanoat mahsulotlari ishlab chiqarish hajmining o‘sishi 7,0 foizni tashkil etdi.Qishloq xo‘jaligini isloh qilish va oziq-ovqat xavfsizligini ta’minlash,agrosanoat kom-pleksi va uning lokomotivi bo‘lgan ko‘p tarmoqli fermer xo‘jaliklarini yanada rivojlantirish,mahsulot yetishtirish samaradorligini oshirishga qaratilgan chora-tadbirlar sohada ishlab chiqarilgan yalpi mahsulot hajmining 2,0 foizgao‘sishiga xizmat qildi.Iste’mol tovarlarini ishlab chiqarish hajmi 2,7 foizga o‘sib, 56,2 trln. so‘mni tashkil etdi. Bunda oziq-ovqat mahsulotlari ishlab chiqarish hajmi 7,6 foizga ortdi.Shuningdek, 2018 yil davomida 38,2 mingga yaqin yoki 2017 yilga nisbatan 22 foizga ko‘p yangi kichik biznes subyektlari davlat ro‘yxatidan o‘tkazilib, o‘z faoliyatini boshladi.Kichik tadbirdorlik subyektlarining mamlakat yalpi ichki mahsulotidagi hissasi 27,0 foizgacha, sanoatda esa 39,6 foizgacha oshdi. Hozirgi kunga kelib iqtisodiyotda ish bilan band aholining 78,3 foizi mazkur sohada mehnat qilmoqda.

2018 yilda xizmat ko‘rsatish sohasida ham ijobjiy o‘zgarishlar kuzatilib, ushbu davrda ko‘rsatilgan xizmatlar hajmi 2017 yilga nisbatan 8,9 foizga o‘sdi. 2018 yilda iqtisodiyotda pullik xizmatlar ko‘rsatish sohasida yaratilgan qo‘shilgan qiymat hajmining 2017 yilga nisbatan 6,9 foizga o‘sishi yalpi qo‘shilgan qiymat tarkibida xizmat ko‘rsatish sohasi ulushi 47,3 foizgacha oshishini ta’minladi.Xizmat ko‘rsatish sohasidagi yuqori o‘sish sur’atlari moliyaviy xizmatlar (35,9 foiz), ta’lim (20,6 foiz), aloqa va axborotlashtirish (17,3 foiz), me’morchilik, muhandislik izlanishlari, texnik sinovlar va tahlil sohasidagi xizmatlar (13,7 foiz) umumiy ovqatlanish (10,5 foiz), sog‘liqni saqlash (10,1foiz), avtomobil transporti xizmatlari (7,7 foiz) hamda kompyuter va maishiy tovarlarni ta’mirlash 1,5 foiz) kabi sohalarda kuzatildi.

O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining “2017–2021 yillarda O‘zbekiston Respublikasini rivojlantirishning beshta ustuvor yo‘nalishi bo‘yicha Harakatlar strategiyasi”ning kelgusida amalga oshirish lozim bo‘lgan chora-tadbirlarida Iqtisodiyotni rivojlantirish va liberallashtirish sohasi bo‘yicha bank tizimini isloh qilish, banklar depozit bazasining kapitalizatsiyasini chuqurlashtirish va barqarorligini oshirish, ularning moliyaviy barqarorligini va ishonchligini mustahkamlash, istiqbolli investitsion loyihalar hamda kichik biznes va tadbirkorlik subyektlarini kreditlashni yanada kengaytirish kabi vazifalari belgilab o‘tilgan. Mazkur ustuvor yo‘nalishlar yuzasidan tijorat banklarining kapitallashuvini oshirish yuzasidan ko‘rilgan chora-tadbirlar natijasida 2018 yil yakunlari bo‘yicha bank tizimining umumiy kapitali oldingi yildagiga nisbatan 26,3 foizga oshirilib, qariyb 23,725 trln. so‘mni va kapitalning yetarlilik darajasi ko‘rsatkichi umumiy qabul qilingan xalqaro standartlardan deyarli 4,5 barobardan ziyodni tashkil qildi.

Bank tizimi barqarorligining yana bir muhim ko‘rsatkichi hisoblangan likvidlik darajasi 2018 yil yakunlari bo‘yicha 56,1 foizni tashkil etdi va bu talab etiladigan minimal darajadan 1,5 barobar ziyoddir. Respublikamiz bank tizimida kapital yetarliligi va likvidlik darajasining yuqoriligi, aktivlari sifati va salohiyatining oshishi, o‘z navbatida, iqtisodiyotda investitsion faollikni rag‘batlantirish hamda chuqr tarkibiy o‘zgartirishlar va infratuzilmani rivojlantirish bo‘yicha loyihalarni moliyalashtirish imkoniyatlarini yanada kengaytirishgamustahkam zamin bo‘lmoqda. Banklar aktivlarining umumiy hajmi o‘tgan 2017 yilga nisbatan 2 barobarga o‘sib, YAIMga nisbatan 66,9 foizni tashkil qildi hamda 2018 yil yakunida 166 632 mlrd. so‘mga yetdi. Iqtisodiyotning real sektoriga yo‘naltirilgan kredit qo‘yilmalari hajmi 2018 yilda 110 foizga oshib, 110,6 trln. so‘mga yetdi. Mazkur kreditlarning 95 foizini, ya’ni 105,8 trln. so‘mni investitsiyaviy maqsadlarga yo‘naltirilgan uzoq muddatli kreditlar tashkil etdi. Tijorat banklari tomonidan ajratilayotgan investitsion kreditlar hajmi 2018 yilda ham barqaror sur’atlarda o‘sib bordi. Yil davomida korxonalarini modernizatsiyalash, texnik va texnologik qayta jihozlash maqsadlariga tijorat

banklari tomonidan jami 16,1 trln. so‘m yoki 2017 yilga nisbatan 1,3 barobar ko‘p investitsion kreditlar ajratildi Kichik biznes va xususiy tadbirkorlik subyektlariga ajratilgan kreditlar umumiy hajmi 23 foizga, shu jumladan mikrokreditlar hajmi 1,2 barobardan ziyodga o‘sib, mos ravishda 19 564 mlrd.so‘mni va 4 015 mlrd.so‘mni tashkil etdi. Xusan, oilaviy tadbirkorlik va hunarmandchilikni rivojlantirish uchun 490,3 mlrd.so‘m, xotin-qizlar tadbirkorligini rivojlantirish uchun 2 782,2 mlrd. so‘m, oziq-ovqat mahsulotlari ishlab chiqaruvchi korxonalarga 3 381,4 mlrd. so‘m, nooziq-ovqat iste’mol mahsulotlari ishlab chiqaruvchi korxonalarga 3 915,8 mlrd. so‘m, kasb-hunar kollejlari bitiruvchilarining biznes loyihamonining moliyalashtirish uchun 360,2 mlrd. so‘m miqdorida kredit mablag‘lari ajratildi. Aholi daromadlarining barqaror o‘sib borayotganligi, omonatchilarga xizmat ko‘rsatish usullari va mexanizmlarini soddalashtirish chora-tadbirlarining amalga oshirilayotganligi, shuningdek aholi omonatlarining davlat tomonidan to‘liq kafolatlanganligi banklar depozit bazasining kengayishini ta’minlamoqda. Xusan, tijorat banklaridagi depozitlar hajmi so‘nggi 5 yil davomida 3,5 barobarga, 2018 yilda esa 31,6 foizga oshdi va yil yakunida 58,7 trln. so‘mga yetdi. Tijorat banklari faoliyatini baholash tizimini xalqaro reyting kompaniyalarining mezon va andozalari asosida amalga oshirish, tijorat banklarining buxgalteriya va moliyaviy hisobotlarini xalqaro talablarga muvofiqlashtirish, bank tizimining moliyaviy barqarorligini yanada mustahkamlash borasidagi chora-tadbirlarning izchillik bilan amalga oshirilayotganligi respublikamiz bank tizimi va tijorat banklari tomonidan nufuzli xalqaro reyting agentliklarining yuqori reyting baholarini olishiga zamin yaratmoqda. Shu bilan birga, mamlakatimizda faoliyat yuritayotgan barcha tijorat banklari tomonidan ko‘rsatilayotgan bank xizmatlari ko‘lamini yanada kengaytirish, mijozlar ishonchi va xalqaro moliyaviy institutlar bilan hamkorligini mustahkamlash, xorijiy kredit liniyalarini jalb etish imkoniyatlarini yanada kengaytirish maqsadida “Fitch Reytings”, “Mudis” va ”Standardend Purs” kabi yetakchi xalqaro reyting kompaniyalarining yuqori reyting bahosiga ega bo‘ldi. “Mikrokreditbank” aksiyadorlik-tijorat banki kichik biznes va xususiy tadbirkorlik

hamda fermerlikni rivojlantirish, yakka tartibdagi mehnat faoliyatini, oilaviy biznes va kasanachilikni faollashtirish yo‘li bilan yangi ish o‘rinlarini yaratish, ayniqsa qishloq joylarda aholi keng qatlamlarining mikromoliyaviy xizmatlardan bahramand bo‘lishini ta’minlash uchun moliyaviy mablag‘lar berishni yanada kengaytirish maqsadida O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2006 yil 5 maydagi “Mikrokreditbank” aksiyadorlik-tijorat bankini tashkil etish to‘g‘risida”gi PF-3750-sonli Farmoni asosida tashkil etildi. Bozor iqtisodiyotiga asoslangan jamiyatimizning ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanishida kichik biznesning o‘rni nihoyatda yuqoriligi sababli,davlatimiz tomonidan qulay ishbilarmonlik muhitini yaratish va tadbirkorlikka yanada keng erkinlik berish borasida qator muhim hujjatlar va dasturlar qabul qilindi.Jumladan, mazkur segmentni moliyaviy qo‘llab-quvvatlashni yanada kengaytirish maqsadida 2008 yil 10 noyabrda O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining “Mikrokreditbank” aksiyadorlik-tijorat bankining tadbirkorlik subyektlarini qo‘llab-quvvatlash borasidagi faoliyatini yanada kengaytirish chora-tadbirlari to‘g‘risida”gi PF-4051-sonli Farmoni qabul qilinib, bank ustav kapitali qo‘srimcha 72 mlrd.so‘mga ko‘paytirilib,umumiyl miqdori 150 mlrd.so‘mga yetkazildi.Navbatdagi, 2013 yil 29 martda qabul qilingan O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining “Mikrokreditbank” ochiq aksiyadorlik-tijorat bankining kapitallashuv darajasini oshirish yuzasidan qo‘srimcha chora-tadbirlar to‘g‘risida”gi PQ-1945-sonli Qarori bankning o‘z oldiga qo‘yilgan ustuvor vazifalarni samarali amalga oshirayotganligiga ijobiy baho bo‘lib hisoblanadi.

Bizga ma’lumki, kichik biznesga kamarbastalik oila mustahkamligi va mamlakat farovonligining asosiy omilidir. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2015 yil 26 oktabrdagi “Banklarning kapitallashuv darajasini oshirish va ularning investitsion faoliyatini jadallashtirish borasida qo‘srimcha chora-tadbirlar to‘g‘risida”gi PQ-2420-sonli Qaroriga muvofiq “Mikrokreditbank” iaksiyadorlik-tijorat bank ustav kapitali 2015 yil yakuniga qadar 25,0 mlrd. so‘mga oshirildi hamda 2017 yilda yana qo‘srimcha ravishda 25,0 mlrd. so‘m bank ustav kapitaliga yo‘naltirildi. “Mikrokreditbank” ATB

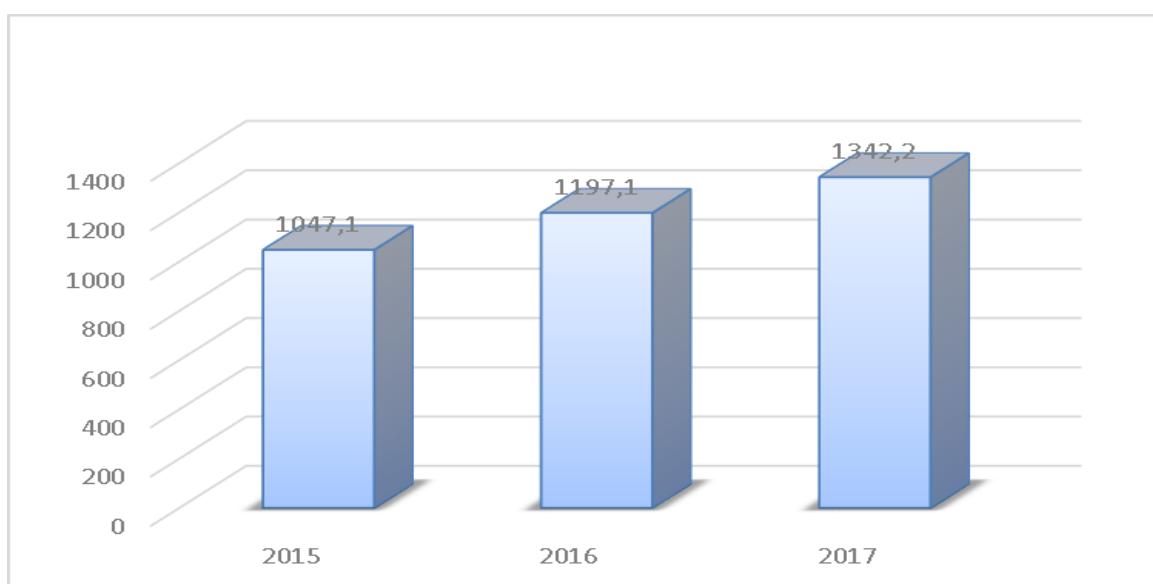
infratuzilmasi,jumladan 86 ta filial va 79 ta minibanklari respublikamizning barcha mintaqalaridagi jumladan, eng chekka hududlardagi aholi va tadbirkorlik subyektlarining bank xizmatlaridan foydalanish imkoniyatini kengaytirdi va bank mijozlari soni 341 607 taga yetdi.

Bank o‘z oldiga maqsad qilib **“Mikrokreditbank sarmoyalari tadbirkorlik, bunyodkorlik va taraqqiyot hizmatida”!** g‘oyasini ilgari surdi.

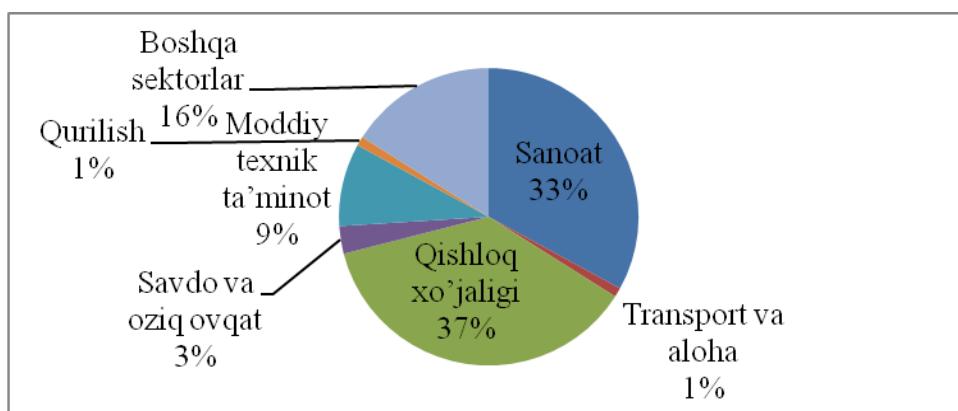
- Kichik biznes, kasanachilik, yakka tartibdagi va oilaviy tadbirkorlikni, shaxsiy tomorqa xo‘jaligini rivojlantirish asosida bandlikni ta’minlash uchun moliya resurslarini taqdim etish, aholining keng qatlamlariga, birinchi navbatda, qishloq joylarda mikromoliyalashtirish xizmatlaridan foydalanishning qulay imkoniyatlarini yaratish;
- yangi korxonalar va ish joylarini barpo etishda birlamchi sarmoyani shakllantirish uchun maqsadli imtiyozli kreditlar ajratishni kengaytirish hisobiga kichik biznes va xususiy tadbirkorlikni ayniqsa qishloq joylarda jadal rivojlantirishga ko‘maklashish;
- ayollar va yoshlar, shu jumladan kasb-hunar kollejlari bitiruvchilariga imtiyozli kreditlar berish orqali ularni tadbirkorlik faoliyatiga keng jalb etish uchun qo‘llab-quvvatlash;
- oilaviy tadbirkorlikni, hunarmandchilik, xizmat ko‘rsatish va servis sohasini imtiyozli mikromoliyaviy manbalar bilan qo‘llab quvvatlash;
- xom-ashyo va materiallarni qayta ishlashni kengaytirish, tayyor mahsulot ishlab chiqarish va sotish, ichki bozorni mamlakatimizda ishlab chiqarilgan tovarlar bilan to‘ldirish, shuningasosida qo‘srimcha ish joylarini tashkil qilish,aholi daromadlarini oshirish maqsadida xom ashyo va materiallar xarid qilish uchun tadbirkorlik subyektlarining aylanma mablag‘larin to‘ldirish, faoliyatlarini kengaytirishga imtiyozli kredit mablag‘laridan foydalanish imkoniyatlarini ta’minlash;
- chorva, uy parrandas, urug‘lik va ko‘chatlar sotib olish, sug‘orish va tuproqni qayta ishslashning zamonaviy texnologiyalarini joriy etish, qishloq xo‘jaligi mahsulotlarini ishlab chiqarish, qishloq xo‘jaligi mahsulotlarini qayta ishslash

bo'yicha mini-texnologiyalarni xarid qilish, shuningdek quyonchilikni rivojlantirish uchun xo'jaliklarga mikromoliyaviy xizmatlar ko'rsatish.

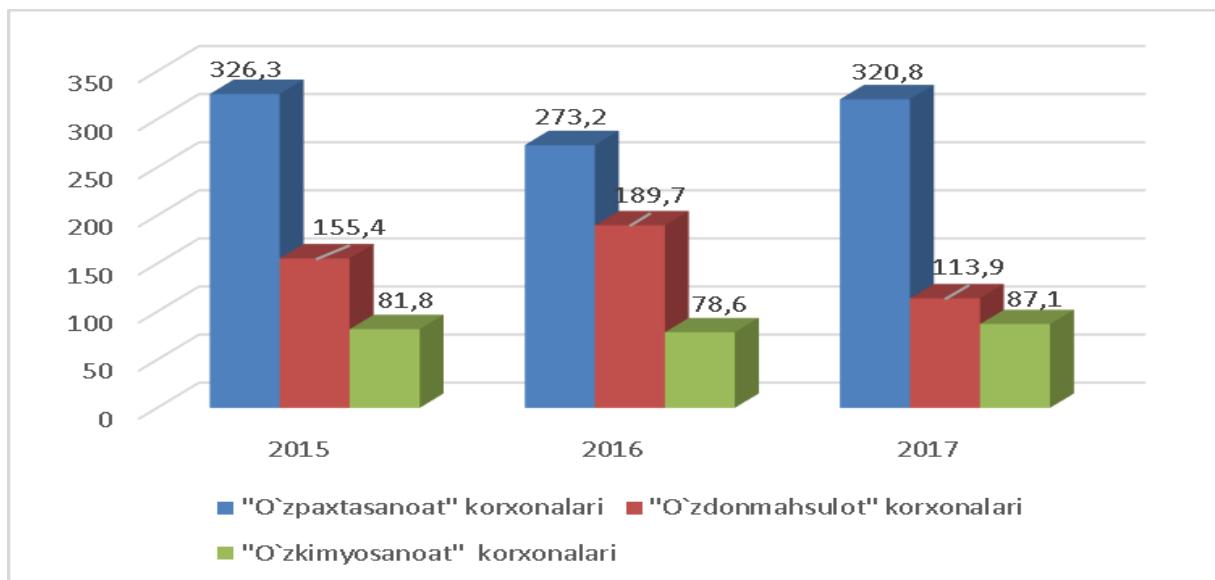
- Respublika hududlarini kompleks rivojlantirish, jumladan xududlarni ijtimoiy-iqtisodiy rivojlantirish, yengil sanoat, iqtisodiy nochor korxonalarini sog'lomlashtirish, tadbirkor ayollarni va kasb-hunar kollejlari bitiruvchilarini moliyaviy qo'llab-quvvatlash, oziq-ovqat mahsulotlari ishlab chiqarishni kengaytirish va ichki bozorni to'ldirish hamda mahalliy nooziqovqat iste'mol tovarlari ishlab chiqarish kengaytirilishini rag'batlantirish borasidagi dasturlarni moliyalashtirishga munosib hissa qo'shish kabi masalalar shular jumlasidandir.

2.3.2.-rasm. Trastbank aksiyadorlik birja banki Qarshi filialining tomonidan qishloq xo'jaligiga ajratilgan kreditlar (mlrd. so'mda)

2.3.3.-rasm³. 2016 yilda Trastbank aksiyadorlik birja banki Qarshi filialining tomonidan qishloq xo'jaligiga ajratilgan kreditlarning tarmoq tuzulmasidagi ulushi, (foizda)

2.3.4-rasm⁴. Trastbank aksiyadorlik birja banki Qarshi filialining tomonidan korporativ mijozlarga ajratilgan kreditlar (mlrd. so'mda)

Bugun O'zbekiston kelajagini, xalqimiz farovonligiyu to'kin hayot haqidagi orzu va intilishlarimizni kichik biznes va xususiy tadbirkorliksiz tasavvur etib bo'lmaydi. Chunki, mamlakatda mulkdorlar sinfi qanchalik keng quloch yoysa, yurt istiqboli va porloq kelajagi haqida hech ikkilanmay biror so'z aytish, aniq manzillarga ko'z tikish mumkin bo'ladi.

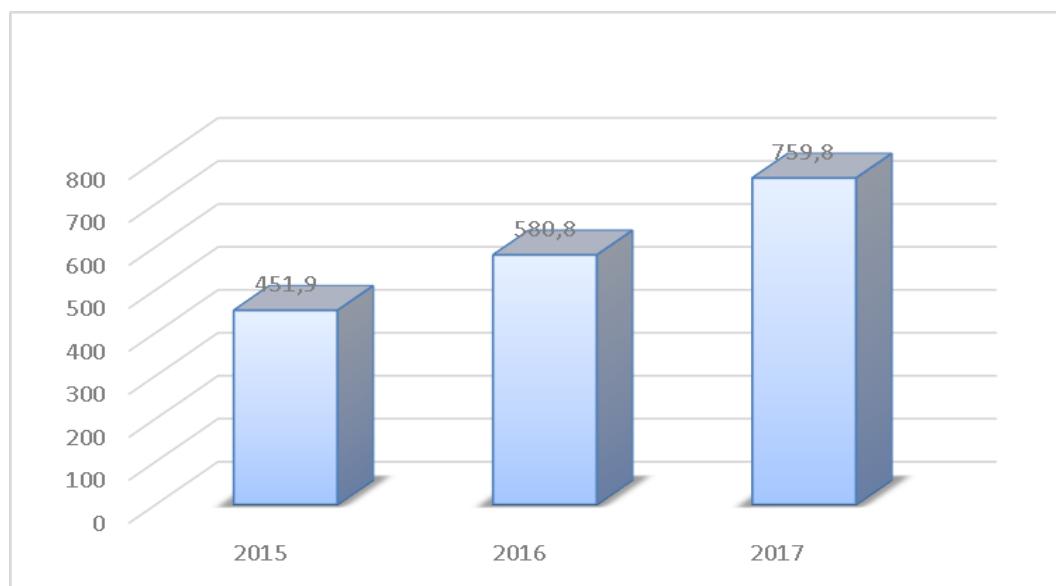
Shu bois bugun banklar tomonidan asosiy e'tibor kichik biznes va xususiy tadbirkorlikni qo'llab-quvvatlash, ularga har taraflama ko'mak berish, ularning moliyaviy masalalarini o'z vaqtida va ijobiy hal etishga muhim ustuvor vazifa sifatida qaralmoqda.

Xususan, O'zbekiston Respublikasi Prezidentining kichik biznes va xususiy tadbirkorlikni rivojlantirishga qaratilgan Farmon va qarorlari ijrosini ta'minlash yuzasidan keng ko'lAMDAGI tadbirlar amalga oshirilmoqda.

³Bank axborotnomasi 2017yil

⁴Bank axborotnomasi 2017yil

Jumladan, kreditlar ajratish parametrlari tasdiqlandi.

2.3.5-rasm⁵. Trastbank aksiyadorlik birja banki Qarshi filialining tomonidan kichik biznes sub'ektlariga ajratilgan kreditlar (mlrd. so'mda)

Jumladan, o'tgan yilda tadbirkor ayollarning loyihalarini moliyalashtirishga jami 79,9 mlrd. so'm, oilaviy tadbirkorlik va hunarmandchilikni kengaytirish uchun 13,9 mlrd. so'm miqdorida kreditlar ajratilgan.

Umuman olganda, qishloq joylarida faoliyat ko'rsatayotgan kichik biznes sub'ektlari ichki imkoniyatlarni to'la ishga solgan holda, tashqi muhit omillariga qisqa e'tibor berishlari kerak. qishloq xo'jaligida mahsulot yetishtirish va ularni qayta ishlab chiqarishda kichik biznes korxonalarini ko'paytirish va bu korxonalarda ishlab chiqarish hajmini kengaytirish hisobiga ko'proq foyda olishga erishish choralarini amalda jiddiy qo'llash zarur. Eng muhimi, qishloq joylariga boshqa tarmoqlarni jalb etish, sanoat investorlarini qiziqtirish, qishloq xo'jaligining iqtisodiy samaradorligini oshirishga yordam beradi.

⁵Bank axborotnomasi 2018 yil

III- BOB. IQTISODIYOTNI MODERNIZATSIYALASH SHAROITIDA KICHIK BIZNES VA XUSUSIY TADBIRKORLIK SUBEKTALARINI KREDITLASH VA ULARDAN OQILONA FOYDALANISHNI TAKOMILLASHTIRISH

3.1. Iqtisodiyotni modernizatsiyalash sharoitida kichik biznes va xususiy tadbirkorlik subektalarini kreditlash orqali ish o‘rinlari yaratishda banklarning tutgan o‘rni

O‘zbekiston Respublikasida so‘nggi yillar tub islohotlar, ijtimoiy-iqtisodiy sohalarda o‘zgarishlar va burlishlar davri bo‘ldi. Xususan, tadbirkorlarning ishlab chiqarish loyihamonini rag‘batlantirish va qo‘llab-quvvatlash samaradorligini oshirish bo‘yicha zarur qarorlarning qabul qilinishi, milliy valyutaning liberalizatsiyasi, umuman, tadbirkorlik faoliyati uchun keng erkinliklar yaratib berilishi iqtisodiyotning ko‘p tarmoqlaridajobiy tarkibiy o‘zgarishlarga sabab bo‘lmoqda.

Xususan, respublikamizning xom ashyo eksportiga bog‘liqlik darajasini keskin tushirishga erishildi. Bunda yalpi ichki mahsulot tarkibida qishloq xo‘jaligi maxsulotlari ulushini kamaytirgan holda tayyor maxsulot ishlab chiqarish, xizmat ko‘rsatish va boshqa tarmoqlarni rivojlantirilmoqda. O‘tgan 2018 yil respublikamiz iqtisodiyotiniboshqarishni yanada liberallashtirish sharoitida bank tizimining barqarorligini ta’minalash, sohani isloh yetish va yanada rivojlantirish borasida hukumatimiz rahbariyati boshchiligidagi qator ustuvorvazifalar belgilanib, bugungi kunda ular ijrosi yuzasidan faol ishlar olib borilmoqda. Muhtaram Prezidentimizning 2018 yil 16 iyundagi “Tijorat banklarining moliyaviy barqarorligi va kapitallashuv darajasini yanada oshirishning qo‘srimcha chora tadbirdari to‘g‘risida”gi PQ-3066-sonli qaroriga muvofiq hamda hukumatning tegishli qarorlariga binoan AT “Mikrokreditbank”

ustav kapitali va resurs bazasi mustahkamlantirildi. O'zbekiston iqtisodiyotini barqaror sur'atlarda rivojlantirish omillaridan biri kichik biznes va xususiy tadbirkorlik taraqqiyotini ta'minlash hisoblanadi. Ushbu soha bozor konyukturasi o'zgarishlariga tez moslasha olish, yangi ish o'rinalini yaratish orqali aholi bandligini ta'minlash va daromad manbalarini yaratish, o'rta mulkdorlar sinfini shakllantirish kabi xususiyatlariga egaligi bilan ajralib turadi. Ushbu vazifalarni amalga oshirishda moliyalashtirishda tijorat banklari o'rni muhim ahamiyatga ega. Mikrokreditbank 2006 yilda O'zbekiston Respublikasi Prezidentining Farmoni bilan tashkil etilgan bo'lib, maqsadi kichik biznes va xususiy tadbirkorlikni moliyaviy qo'llab-quvvatlash, ularni imtiyozli resurslar bilan ta'minlash, respublikamiz barcha hududlarida aholining kichik tadbirkorlik bilan shug'ullanishida moliyaviy yordam ko'rsatish orqali daromad manbalarini oshirish hisoblanadi. Bugun mamlaktimizning barqaror rivojlanish yo'lida izchil ilgarilab borishini tahlil qilar ekanmiz, o'tgan yili prinsipial muhim islohotlarni amalga oshirish bo'yicha qat'iy qadamlar qo'yildi. 2018 yil moliyaviy natijalariga ko'ra bank aktivlari yil davomida 315,2 mlrd. so'mga yoki 22 foizga oshgan holda 1 trln. 742,9 mlrd. so'mni shundan, kredit qo'yilmasi 231,2 mlrd. so'mga yoki 21,9 foizga oshib 1 286,1 mlrd. so'mni tashkil etdi. Mamlakatimizda kichik biznes va xususiy tadbirkorlik sohasini rivojlantirish borasida amalga oshirilgan ishlar tufayli o'tgan yil davomida kichik biznes subyektlariga ajratilgan kreditlar hajmi 23 foizga ko'paydi va 19,6 trln. so'mni tashkil etdi. Jumladan, mikrokreditlar hajmi 4,0 trln. so'mdan ortib, bu ko'rsatkich o'tgan yilga nisbatan 1,2 barobar ko'paydi. 2018 yilda AT "Mikrokreditbank" tomonidan kichik biznes va xususiy tadbirkorlik subyektlariga jami 665,2 mlrd. so'mlik kreditlar ajratilgan bo'lib, shundan 313,9 mlrd. so'm miqdorida mikromoliyaviy xizmatlar ko'rsatildi. Bank tizimini yanada isloh qilish va barqarorligini oshirish, ularning investitsionfaoliyatini kuchaytirish, iqtisodiyotdagi uzoq mud datli kredit qo'yilmalari ulushini yanada oshirish yetakchi xalqaro reyting kompaniyalari tomonidan qabul qilingan xalqaro meyorlar, mezonlar va standartlarga asoslangan holda bank tizimini baholash ko'rsatkichlarining zamонавиј тизимини юрий етиш борасида амалга ошарилishi

lozim bo‘lgan muhim vazifalar aniqlanib, bu borada salmoqli ishlar amalga oshirilmoqda.Bank tomonidan erishilayotgan ijobiy natijalar hamda barqaror o‘sish sur’atlari xalqaro va milliy reyting agentliklari tomonidan yuksak baholanib,e’tirof etib kelinmoqda. Jumladan, “Fitch-Ratings” xalqaro reyting agentligi tomonidan bankka so‘nggi yillarda “V+” “Barqaror” reyting baholari berib kelinmoqda. Mikrokreditbank tijorat banki sifatida barcha turdagি bank xizmatlarni ko‘rsatish bilan birga ijtimoiy-iqtisodiy yo‘nalishidagi loyihalarni amalga oshirish, xususan aholi bandligini ta’minalash va daromadlarini oshirish dasturlarida faol ishtirok etadi. Bankimiz respublikamizni eng chekka xududlarida yangi tadbirkorlik subyetlarini tashkil etish maqsadida hamda aholi keng qatlamlari, jumladan, kasbxunar kolleji bitiruvchilar, ayollar, kam ta’minalangan oilalar, hunarmandlarga shaxsiy biznesini tashkil etish uchun boshlang‘ich mikrokreditlar ajratib, keyinchalik ham ular talabiga ko‘ra mikromoliyaviy xizmatlar va tashkiliy ko‘maklar berib kelmoqda. Natijada, bank mijozlari tomonidan Respublikamizda deyarli 21 mingta yangi ish o‘rnlari yaratilib, soliq to‘lovchilar safi shunchaga kengaytirildi.

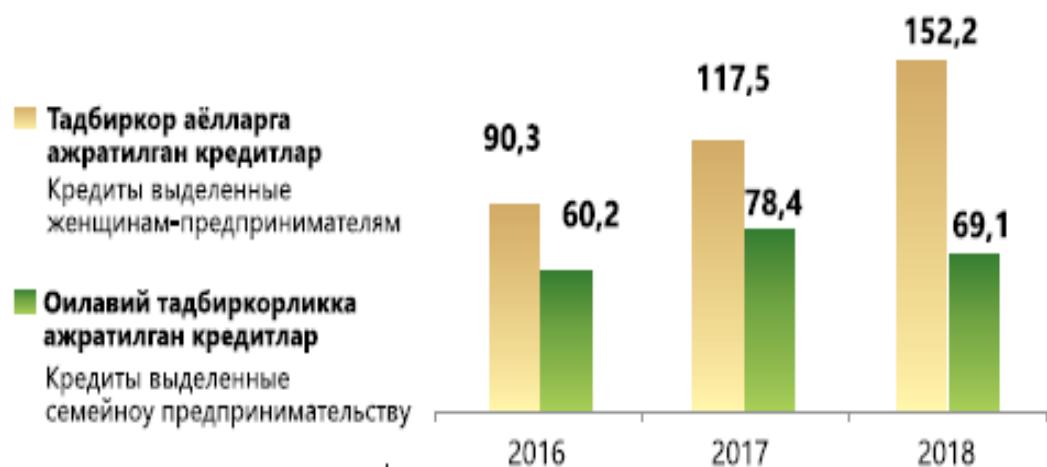
Respublikamizda yoshlarni ish joyi bilan ta’minalash dasturiga bankimiz tomonidan yaqindan hamkorlik qilib kollej, akademik litsey bitiruvchilarini, ayniqsa, qizlarni tadbirkorlik sohasiga jalb etish maqsadida doimiy tushuntirish ishlari o‘quv amaliy seminarlar o‘tkazilib borilishi evaziga 53,2 mlrd. so‘mlik kreditlar ajratildi. Bank ayollar tadbirkorligini har tomonlama qo‘llab-quvvatlash maqsadida yil davomida 152,2 mlrd. so‘mlik imtiyozli kreditlar ajratdi. Shundan, oilaviy tadbirkorlik subyektlariga 69,1 mlrd so‘mlik kredit mablag‘lari yo‘naltirildi va belgilab olingan vazifalar to‘liq amalga oshirildi. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2018 yil 17 noyabrdagi “Hunarmandchilikni yanada rivojlantirish va hunarmandlarni har tomonlama qo‘llab-quvvatlash chora-tadbirlari to‘g‘risida”gi PF-5242-sonli farmoni ijrosini ta’minalash maqsadida 2018 yil davomida 603 ta hunarmandlarga 16,5 mlrd. so‘m miqdorida kredit mablag‘lari ajratildi. Bank tomonidan respublikamiz aholisini yashash sharoitini yanada yaxshilash maqsadida xizmat ko‘rsatish va servis sohasini rivojlantirish uchun

197,0 mlrd so‘m kredit ajratib, ushbu yo‘nalishda 14 mingdan ortiq ishchi o‘rni yaratildi, uzoq muddat foydalanishga mo‘ljallangan mahalliy uy-ro‘zg‘or buyumlariga bo‘lgan talablarini qondirishga 139,3 mlrd.so‘mlik iste’mol kreditlari ajratdi.

“Mikrokreditbank” aksiyadorlik-tijorat banki tomonidan Respublikamiz iqtisodiyoti va bank tizimida o‘tkazilayotgan islohotlarni amalga oshirilishida faol qatnashib, bankning aktivlar sifati, salmog‘i va daromadlilagini yaxshilash, mijozlar va moliyaviy tashkilotlar bilan hamkorlik munosabatlarini yangi bosqichga ko‘tarish orqali bank faoliyatiga doir barcha ko‘rsatkichlarning barqaror o‘sishini ta’minlash, eng muhimi, mijozlarning bankka bo‘lgan ishonchini yanada mustahkamlash - bankning yaqin kelajakdagи ustuvor maqsadlari sifatida belgilab olingan. Hukumatimiz tomonidan bank tizimi oldiga qo‘yilgan yangi ijtimoiy-iqtisodiy sohani rivojlantirishga qaratilgan vazifalarni bajarilishida ushbu bank har tomonlama faol qatnashib kelmoqda. Ayni paytda bank faoliyatini yanada kengaytirish, kapitalini oshirish, moliyaviy barqarorligini qo‘llab-quvvatlash maqsadida hukumatimiz tomonidan qarorlar qabul qilinishi kutilmoqda. Ushbu qaror bilan bankning aholini tadbirkorlikka yanada keng jalb qilish, kam ta’minlanganlarni qo‘llab-quvvatlash, shaxsiy yer uchastkalaridan samarali foydalangan xolda daromad manbalarini oshirish, endigma shaxsiy biznesini yo‘lga qo‘ymoqchi bo‘lgan subyektlarga imtiyozli kreditlar berish faoliyati kengaytirish, bankning o‘z xizmatlarini zamon talablariga mosligini ta’minlash maqsadida yaqin kelajakda raqamli bank xizmatlari ko‘rsatish tizimiga o‘tish rejalashtirilmoqda. Shu o‘rinda AT Mikrokreditbank Koson filialining barcha aksiyadorlari, mijozlari va hamkorlari tomonidan bildirilgan ishonchlari hamda bankning rivojlanishiga qo‘shayotgan ulkan hissalari e’tirof etilmoqda va kelajakda o‘zaro manfaatli hamkorligi yanada samarali bo‘lishiga ishonch bildirilmoqda.

Kelgusida davlat o‘z aholisini ijtimoiy himoya qilish maqsadida kichik biznes va xususiy tadbirkorlikning rivojlanish darajasini hisobga olib, ichki oziq-ovqat mahsulotlari ishlab chiqarishdagi tadbirkorlik faoliyatini soliqning

ortiqcha yukidan xalos etish, imtiyozli kreditlar ajratish, zarur texnologik vositalarini olishda yordam ko'rsatish yo'llari bilan davlat tomonidan qo'llab-quvvatlash siyosatini amalga oshirish maqsadga muvofiqdir.

Ёш оиласар ва коллеж битирувчиларини молиявий қўллаб-қувватлаш учун ажратилган кредитлар. млрд. сўм

Кредиты предоставленные на предпринимательскую деятельность молодых семей и выпускников колледжей. млрд. сум

3.2. Kichik biznes va xususiy tadbirkorlik subektlarini kreditlashning ijtimoiy-iqtisodiy samaradorlik ko‘rsatkichlari darajasini oshirishning ahamiyati

Bankning rivojlanish strategiyasining asosiy maqsadi bankning faoliyat doirasini kengaytirish, xizmatlar bozorida eng yetakchi banklardan biri sifatida tadbirkorlik subyektlarning ishonchli xamkoriga aylanishdan iborat.Bankning kapitallashuv darajasini oshirib borish, uning kichik biznes va xususiy tadbirkorlik subyektlariga mikromoliyaviy xizmatlar ko‘rsatishni kengaytirishga qaratilgan uzoq muddatli strategiyasini amalga oshirishga va moliyaviy barqarorligini ta’minlashga zamin bo‘lib xizmat qilmoqda. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2018 yil 16 iyundagi PQ-3066-sonli qarori “Tijorat banklarining moliyaviy barqarorligi va kapitallashuv darajasini oshirishga oid qo‘shimcha chora-tadbirlar to‘g‘risida”gi qaroriga muvofiq “Mikrokreditbank” ATB kapitallashuvi darajasini yanada qo‘llab-quvvatlash, moliyaviy barqarorligini oshirish hamda investitsiya loyihalari va tadbirkorlikni moliyalashtirishda ularning ishtirokini kengaytirish maqsadida O‘zbekiston Respublikasi Tiklanish va taraqqiyot fondidan bank ustav kapitaliga 30 mln. AQSH dollari mablag‘lari ajratildi. Bundan tashqari, Hukumat qarorlariga muvofiq “Mikrokreditbank” ATB ustav kapitali O‘zbekiston Respublikasi Moliya vazirligi va Markaziy banki mablag‘lari hisobidan 100 mlrd.so‘mga oshirildi. Bank jami kapitali 2018 yil davomida 263,2 mlrd. so‘mga oshib, 2019 yil 1 yanvar holatiga 545,8 mlrd. so‘mni tashkil etdi. Hisobot yilida bankning kapitallashuv darajasini oshirish, uning likvidligini yanada mustahkamlash, barqarorligini kuchaytirish borasida amalga oshirilgan chora-tadbirlar bank ko‘rsatkichlarining nafaqat milliy va xalqaro umumqabul qilingan meyorlarga mos kelishi, balki ayrim yo‘nalishlar bo‘yicha undan ham yuqori bo‘lishini ta’minladi.

Kapitalning yetarlilik darjasи 28,7 foiz va joriy likvidlik darjasи 93,4 foiz miqdorida ta’minlandi. Bank aktivlari yil boshiga nisbatan 315,2 mlrd. so‘mga yoki 22,1 foizga oshgan holda 1 742,96 mlrd. so‘mni, shundan kredit qo‘yilmalari qoldig‘i 231,1 mlrd. so‘mga yoki 21,9 foizga oshgan holda 1286,1 mlrd. so‘mni

tashkil etdi. Bank kapitalini oshirish va resurslarini ko‘paytirish bankning barqarorligini ta’minlashga, daromad keltiruvchi aktivlarni o‘sirishga xizmat qiladi. Bank daromadlarini oshirishda bank uchun eng maqbul yo‘l arzon resurslarni jalg qilish hisoblanadi.

O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2015 yil 6 maydagi PQ-2344-sonli “Tijorat banklarining moliyaviy barqarorligini yanada oshirish va ularning resurs bazasini rivojlantirish chora-tadbirlari tug‘risida”gi qarori, O‘zbekiston Respublikasi Markaziy bankining 2015 yil 13 avgustdagи 2709 sonli “Tijorat banklarining likvidliligini boshqarishga qo‘yiladigan talablar to‘g‘risida”gi Nizomi, 2015 yil 3 iyuldagи 2692 sonli “Tijorat banklari tomonidan jalg qilinadigan depozitlar (omonatlar) bo‘yicha foiz stavkalarini shakllantirish mexanizmi to‘g‘risida”gi Nizomi hamda Kuzatuv Kengashi tomonidan tasdiqlangan “Likvidlilikni boshqarish”, “Depozit” va “Tavakkalchilikni boshqarish” siyosatlari talablaridan kelib chiqqan holda, xalqaro meyor va standartlarga muvofiq resurslarni boshqarish ishlari olib borilmoqda. 2017-2021 yillar davomida depozitlar qoldig‘ini 2,1 baravarga oshirish bo‘yicha belgilangan rejaning bajarilishi yuzasidan har bir filial kesimida, oyma-oy rejalar belgilab berilgan bo‘lib, shunga asosan 2019 yil 1 yanvar holatiga bankdagi jami depozitlar qoldig‘i 1 022,0 mlrd so‘mni tashkil etdi va o‘tgan yilning shu davriga nisbatan 71,5 mlrd. so‘mga yoki 7,0 foizga ortdi. Shundan, yuridik shaxslarning jami depozitlari qoldig‘i 802,1 mlrd. so‘mni tashkil etib, o‘tgan yilning shu davriga nisbatan 147,6 mlrd so‘mga yoki 18,4 foiz o‘sishga erishildi. Shuningdek, yuridik shaxslarning muddatli depozitlar qoldig‘i 534,2 mlrd. so‘mni tashkil etib, o‘tgan yilga nisbatan 23,1 mlrd. so‘mga yoki 4,3 foiz ko‘paydi. Bank ustav kapitalida davlat ulushi 93,3 foizni tashkil etib, 40,9 foizi O‘zbekiston Respublikasi Tiklanish va Tarraqiyoti fondi, 39,1 foizi O‘zbekiston Respublikasi Moliya vazirligi va 13,3 foizi Markaziy bank hissasiga to‘g‘ri keladi.

Iqtisodiy bilimlarni egallash va ularni amaliyatga joriy etish taraqqiyotining ishonchli yo‘li xисобланади. Mikrokreditbank o‘z faoliyatini kichik biznes va xususiy tadbirkorlikni rivojlantirish, yakka tartibdagi mehnat faoliyatini, oilaviy

biznes va kasanachilikni faollashtirish yo‘li bilan yangi ish o‘rinlarini yaratish, ayniqsa, qishloq joylarda aholi keng tabaqalarining mikromoliyaviy xizmatlardan bahramand bo‘lishini ta’minlash uchun moliyaviy mablag‘lar berishni yanada kengaytirishga qaratib kelmoqda.Bank mamlakat iqtisodiyotining real sektorini kreditlashda faol qatnashib, kredit portfeli hajmini muntazam oshirib bormoqda. Hisobot yilida bank kredit portfeli 2017 yilga nisbatan 21,8 foizga o‘sgan holda, 1 286,0 mlrd. so‘mga yetdi, uning jami aktivlardagi ulushi 73,8 foizni tashkil etdi. Kredit portfeli tarkibida uzoq muddatli kreditlarning hajmi 23,3 foizga oshib,1 119,2 mlrd. so‘mni tashkil etdi va umumiy kredit qo‘yilmaning 87 foiziga to‘g‘ri keldi. 2018 yilda ajratilgan investitsion kreditlar o‘tgan yilga nisbatan 26,5 foizga oshgan xolda 566,7 mlrd. so‘mni tashkil etdi.Tadbirkorlikni moliyaviy qo‘llab-quvvatlash bo‘yicha ajratilayotgan kreditlar barcha yo‘nalishlarda o‘sib borishiga erishib kelinmoqda.Xususan, kichik biznes subyektlariga barcha molialash manbaalari hisobidan 2018 yilda 34 767 ta mijozga jami 665,2 mlrd. so‘m kredit ajratildi va 40 841 ta ish o‘rnlari yaratildi.2018 yilda 34 023 ta mijozga 313,9 mlrd so‘m mikromoliyaviy xizmatlar ko‘rsatilib, 20 901 ta yangi ish o‘rnlari yaratildi. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2018 yil 17 noyabrdagi “Hunarmandchilikni yanada rivojlantirish va hunarmandlarni har tomonlama qo‘llab-quvvatlash chora-tadbirlari to‘g‘risida”gi PF-5242-sonli farmoni ijrosini ta’minlash maqsadida 2018 yil yakuniga qadar 603 ta hunarmandlarga 16,5 mlrd.so‘m miqdorida kredit mablag‘lari ajratildi. O‘zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2018 yil 20 oktabrdagi “Kam ta’minlangan oilalarni bandlik bilan ta’minlash uchun tijorat banklari tomonidan mikrokreditlar ajratish tartibi” to‘g‘risidagi 857-sonli qaroriga asosan 2018 yilda 1067 ta kam ta’minlangan oilalarga 5 670,4 mln.so‘m miqdorida kredit mablag‘lari ajratildi. 2017 yilda respublikada yuridik shaxs sifatida davlat ro‘yxatidan o‘tgan 14 ta quyonchilik agrofirmalari mavjud bo‘lgan bo‘lsa, 2018 yilda amalga oshirilgan chora-tadbirlar natijasida 41 ta quyonchilik agrofirmalari tashkil etildi va ularga bank tomonidan 13,0 mlrd. so‘m kredit mablag‘lari ajratildi. Ushbu agrofirmalarda sanoat usulida quyon go‘shti yetishtirish maqsadida Italiya va Ispaniya

davlatlaridan zotli quyonlar olib kelindi. Yil davomida 41 agrofirma bilan bir qatorda quyonchilik bilan shug‘ullanayotgan 37 takorxona va viloyatlardagi aholi xonadonlariga quyon, quyon kataklari, quyon ozuqasi, quyon boqish uskunalarini sotib olish uchun jami 3,0 mld. so‘m miqdorida kredit mablag‘lari ajratildi. Quyonchilikni rivojlantirish bo‘yicha ko‘rilgan kompleks choralar natijasida ushbu yo‘nalishda tashabbus ko‘rsatgan tadbirkorlar soni oshib bormoqda. 2018-2019 yillarda agrofirmalar sonini 60 tadan oshirish, aholini sifatli va parhezbop go‘sht mahsuloti bilan ta’minlash va quyon go‘shti eksportini tashkil etish rejali belgilab olingan.

2018-2021 йиллар учун белгилаган стратегик кўрсаткичлар прогнози

КЎРСАТКИЧЛАР ПОКАЗАТЕЛИ	2018	2019	2020	2021
Активлар Активы	2 468.3	2 937.2	3 495.3	4 159.4
Жами кредитлар Кредиты, всего	1 821.2	2 167.3	2 579.1	3 069.1
Капитал Капитал	716.2	791.2	903.0	1 014.1
Жами депозитлар Депозиты, всего	1 207.0	1 436.0	1 709.0	2 033.7
Аҳоли омонаатлари Вклады населения	292.0	347.5	413.5	492.1
Микромолиявий хизматлар кўрсатиш Оказание микрофинансовых услуг	934,6	1 028,7	1 131,5	1 244,7
Соф фойда Чистая прибыль	67,73	103,05	138,79	198,5

3.3. Bank xizmatlarining kichik biznes va xususiy tadbirkorlik subektlarini kreditlashning ishlab chiqarish va xizmat ko‘rsatishni rivojlanishiga ta’siri

Bank xizmatlarining kichik biznes va xususiy tadbirkorlik subektlarini kreditlashning ishlab chiqarish va xizmat ko‘rsatishni rivojlanishiga ta’siri to‘g‘risidagi ma’lumotlarni tahlil qiladigan bo‘lsak, 2018 yilda respublikamizning 14 ta hududiy ijtimoiy-iqtisodiy rivojlantirish dasturlariga kiritilgan 2730 ta loyiha 248,5 mld. so‘m mablag‘ yo‘naltirildi. Sanoat, xizmat ko‘rsatish va

qishloq xo‘jaligi sohalarida ushbu loyihalarni amalga oshirish hisobiga 17 155 ta ish o‘rnlari yaratildi.

Mijozlarga keng ko‘lamda sifatli bank xizmati ko‘rsatilishini ta’minlash maqsadida bank hisobot yili davomida xorijiy valyutaga doir xizmatlar ko‘lamini kengaytirish, vakillik munosabatlari tizimini takomillashtirish, vakillik munosabatlari o‘rnatilgan banklar bilan o‘zaro iqtisodiy manfaatli tamoyillar asosida hamkorlik olib borish borasidagi ishlarni davom ettirdi.Bank tomonidan tadbirkorlik subyektlariga kredit ajratishni kengaytirish va bankka korporativ mijozlarni jalb qilishga oid shart-sharoitlarini yaxshilash yo‘li bilan bank daromadliligi va moliyaviy barqarorligini yanada oshirish maqsadida Xususiy sektorni rivojlantirish Islom korporatsiyasining 12,0 mln.AQSH dollari miqdorida qarz mablag‘lari hamda Qishloq xo‘jaligini rivojlantirish xalqaro fondi (IFAD)ning “O‘zbekistonda sutni qayta ishlash tarmog‘ida qo‘shilgan qiymat tizimini rivojlantirish” kredit liniyasining 3,3 mln. AQSH dollari miqdoridagi kredit linyaisi jalb qilindi.Xususiy sektorni rivojlantirish Islom korporatsiyasi (ICD) qarz mablag‘lari hisobidan mijozlarning xorijdan asbob-uskuna, texnologiya, shuningdek, sanoat, ishlab chiqarish va xizmat ko‘rsatishda foydalaniladigan transport vositalari va texnikalarini sotib olish bo‘yicha loyihalari moliyalashtiriladi.Qishloq xo‘jaligini rivojlantirish xalqaro fondi (IFAD) kredit liniyasi hisobidan Qashqadaryo va Jizzax viloyatlarida sutchilik sohasi bilan bog‘liq loyihalar moliyalashtiriladi.Shuningdek, ayni paytda bankda quyidagi xorijiy kredit liniya mablag‘lari hisobidan kichik biznes subyektlarining samarali loyihalari moliyalashtirilib borilmoqda:

- Xalqaro taraqqiyot uyushmasining (IDA) “Qishloq xo‘jaligi korxonalarini qo‘llab-quvatlash. II-bosqich” loyihasi;
- Qishloq xo‘jaligini rivojlantirish xalqaro fondi (IFAD) ning “O‘zbekiston Respublikasi meva-savbzavotchilik tarmog‘ini rivojlantirishni qo‘llab quvvatlash” kredit liniyasi.Bank mijozlarga tashqi savdo shartnomalari bo‘yicha valyuta amaliyotlaridagi barcha turdagи xizmatlarni ko‘rsatib kelmoqda. Jumladan, bank

tomonidan mijozlarga xujjatlashtirilgan akkreditiv ochish, SPOT, SVOP kabi operatsiyalar amalga oshirilishi mijozlarning chet el valyutasidagi faoliyatida qulayliklar yaratilmoqda. 2018 yilda mijozlarning 1,35 mln. AQSH dollari miqdoridagi mablag‘lari SPOT amaliyotlari orqali sotib olingan. “Mikrokreditbank” ATB tomonidan 2018 yil davomida mijozlarning jami 105,3 mln. AQSH dollarlik eksport va 201,7 mln. AQSH dollarlik import shartnomasiga xizmat ko‘rsatilgan. Eksport shartnomalar bo‘yicha jami 63,7 mln. AQSH dollari miqdorida valyuta tushumi kelib tushgan. Import shartnomalar bo‘yicha respublika hududiga jami 13,8 mln. AQSH dollari miqdorida to‘lovlar amalga oshirilgan. Xalqaro to‘lov turlarini amaliyotga keng qo‘llagan holda, tadbirkorlik subyektlariga eksportbop mahsulotlarni ishlab chiqarishda, shuningdek ularning eksportiga yaqindan yordam berib kelinmoqda. 2018 yil davomida O‘zbekiston Respublikasi Valyuta birjasida o‘rnatilgan tartibda AQSH dollari va Yevro ekvivalentida bank mijozlarning buyurtmanomalari asosida import uchun konvertatsiya amalga oshirildi. “Mikrokreditbank” aksiyadorlik-tijorat banki xalqaro moliyaviy institutlar bilan o‘zaro hisob-kitoblarni amalga oshirishda SWIFT tizimidan foydalanib kelmoqda. SWIFT tizimi xorijiy valyutadagi amaliyotlarning yuqori tezlikda va xavfsiz amalga oshirilishini ta’minlamoqda. 2018 yilda SWIFT tizimi orqali banklararo o‘zaro hisob-kitoblar va mijozlarning valyuta amaliyotlari bo‘yicha vakillik hisob-raqamlari orqali amalga oshirilgan chel el valyutasidagi tranzaksiyalar, ya’ni debet aylanma hajmi 375,9 mln. AQSH dollari ekvivalentida, vakillik hisob-raqamlariga kelib tushgan mablag‘lar esa 376,5 mln AQSH dollarini tashkil etdi. 2018 yilda banklararo SPOT operatsiyalari orqali 200,0 ming AQSH dollari milliy valyuta hisobiga bankning valyuta pozitsiyasiga sotib olindi, shuningdek 10,0 mln. AQSH dollari miqdorid sotildi. 2018 yilda “Fitch Ratings” xalqaro reyting agentligi tomonidan “Mikrokreditbank” ATB uzoq muddatli kreditlar reytingiga “V+” baxosi va “barqaror” prognoz ko‘rsatkichi berilgan.

Xorijiy valyutadagi operatsiyalarni amalga oshirish imkonyatlarini yanada oshirish, yangi xorijiy banklar bilan o‘zaro hamkorlikni o‘rnatish va halqaro tajriba

almashish maqsadida Mikrokreditbank tomonidan jahoning yetakchi moliyaiy institutlari bilan doimiy ravishda muzokaralar olib borilmoqda. Jumladan, Avstriyaning “Raiffeisen Bank”, Rossianing “Sberbank” va Qozog‘istonning “Kazkommersbank” bilan hamkorlik o‘rnatish yuzasidan ishlar amalgaoshirilmoqda

Bank tomonidan jismoniy shaxslarga ko‘rsatiladigan keng ko‘lamdagi bank mahsulotlari va xizmatlari orasida iste’mol kreditlari chakana biznes yo‘nalishining eng talab yuqori bo‘lgan yo‘nalishidir. Mazkur segment aholi pul daromadlari va turmush tarzi oshib borishi bilan bevosita bog‘liqdir. Jismoniy shaxslar bankning istalgan filialidan uy-joyni ta’mirlash, mebel, avtotransport, maishiy texnika sotib olish, davolanish, dam olish xarajatlarini to‘lash va boshqa ko‘plab maqsadlar uchun iste’mol kreditlaridan foydalanishlari mumkin.O‘zbekiston Respublikasining 2006 yil 6 maydagi “Iste’mol krediti to‘g‘risida”gi Qonuni talablari asosida respublikamizning barcha hududlarida aholiga moliyaviy iste’mol kreditlari ajratib kelinmoqda. 2017 yil davomida jami 126,9 mlrd. so‘m miqdorida kreditlar ajratilgan bo‘lsa, 2018 yil davomida ushbu ko‘rsatkich 173,7 mlrd. so‘nni tashkil qilib 36,9 % ga o‘sishga erishilgan.

Bozor talablaridan kelib chiqqan holda“Mikrokreditbank” chakana mijozlarga ularning bankdagi jamg‘armalarini saqlab qolish va ko‘paytirish uchun qulay bo‘lgan, omonat shartlarini tezkorlik bilan qayta ko‘rib chiqadi va taklif etadi. O‘tgan yilda bankda aholiga qulay va jozibador shartlarda 4 ta yangi omonatlar joriy etildi. “Baxtli bolalik”, “Tadbirkor”, “Istiqlol” hamda “Baxt qushi” muddatli va jamg‘arma omonatlari shular jumlasidandir.Bankning jami depozitlari qoldig‘i 2017 yilga nisbatan 7,5 foizga oshib, 1 022,0 mlrd so‘nni tashkil qilgan bo‘lsa, shundan aholi omonatlari qoldig‘i yil boshiga 219,9 mlrd. so‘nni tashkil yetadi.Tizimda omonatchilar soni 2019 yil 1 yanvar holatiga 859 394 tani tashkil etib, yil boshiga nisbatan 389 410 taga ko‘paydi.Jismoniy shaxclarning bankka qo‘ylgan omonat mablag‘lari xavfsizligini ta’minalash hamda har bir omonatchining o‘z mablag‘ini “Barmoq izi” orqali tasdiqlash tizimi (Suprema BioMini Slims 20) qurilmasi orqali sinovdan o‘tkazildi va joriy qilindi. 2018 yil

yakuniga qadar muomalaga chiqarilgan plastik kartochkalar soni 884,059 ming donaga yetdi. Shundan, 100 foizi “On-line” tizimlarida ishlamoqda. Barcha xo‘jalik ehtiyojlari uchun xom-ashyo va mahsulotlar (ishlar, xizmatlar) sotib olishda, shuningdek, soliqlar va ularning joriy faoliyati bilan bog‘liq boshqa xarajatlar bo‘yicha hisob-kitob qilishda foydalanishlari uchun korporativ kartochkalar joriy qilindi. Korporativ kartochkalarning afzalligi tufayli ularning soni 14,184 mingdan oshdi. Plastik kartochkalardagi qoldiq mablag‘lar 2019 yil 1 yanvar holatiga 99,7 mlrd so‘mni tashkil etdi. Plastik kartochkalar egalariga xizmat ko‘rsatishda qulayliklar yaratish maqsadida aholiga savdo, umumiyligi ovqatlanish, pullik, maishiy va kommunal xizmatlar ko‘rsatish shahobchalariga o‘rnatalgan terminallar soni 2018 yil davomida 14 725 donaga yetkazildi. Shu bilan birga, bank filiallari hamda budget tashkilotlari binolarida 10 dan ortiq bankomat va to‘lovlarni uzluksiz qabul qilish imkonini beruvchi 23 ta infokioskalar orqali aholiga turli bank xizmatlari ko‘rsatilmoqda. UZKARD-EMV tizimida plastik kartochkalardan va terminallardan bevosita foydalanmagan holda mobil telefon hamda internet orqali virtual to‘lovlarni amalga oshirish imkoniyati yaratildi. Mikrokreditbank VISA International to‘lov tizimining rasmiy a’zosi hisoblanadi. Bank 2010 yildan buyon xavfsiz va qulay to‘lov vositasi hisoblangan VISA xalqaro plastik kartalarini muomalaga chiqarib kelmoqda. Joriy yilda bank VISA Gold va VISA Platinum kabi yangi mahsulotlarni muomalaga chiqarishni rejalashtirgan.

Xalqaro pul o‘tkazmalari xizmatidan foydalanuvchi jismoniy shaxslarga tezkor va sifatlari xizmat ko‘rsatish bank faoliyatining muhim jihatlaridan biridir. Bu yo‘nalish bankning foizsiz daromadlari manbalaridan biri hisoblanadi. “Mikrokreditbank” aksiyadorlik tijorat banki tizimida aholiga chakana xizmat turlarini ko‘paytirish, xizmat ko‘rsatish sifatini oshirish maqsadida muntazam ishlar olib borilmoqda. Buning natijasida bank daromadlari tarkibida chakana xizmatlardan olingan daromadlarning ulushi sezilarli oshdi. 2018 yilda “Moneygram”, “Western Union”, “Contact”, “Unistream”, “Zolotaya Korona” xalqaro pul o‘tkazmalari bo‘yicha bank tomonidan 42 ta xalqaro pul o‘tkazmalari shaxobchasi orqali aholiga xizmat ko‘rsatib kelindi. Ushbu xalqaro pul

o‘tkazmalari shaxobchalari orqali 2018 yil davomida jismoniy shaxslarning 195 mingdan ortiq tranzaksiyalari amalga oshirildi. Aholiga ko‘rsatiladigan xizmat sifatini oshirish maqsadida, yangi xalqaro pul o‘tkazmalari tizimlari bilan, jumladan “Lider” xalqaro pul o‘tkazmasi bo‘yicha xamkorlik o‘rnatish uchun muzokaralar olib borilmoqda.

Bank oldiga qo‘yilayotgan vazifalarning ko‘lami kengligini hisobga olib, “2017-2019 yillarda Axborot-kommunikatsiya texnologiyalarini rivojlantirish Strategiyasi” ishlab chiqilgan bo‘lib, undagi vazifalar bosqichma-bosqich bajarilmoqda.“Bankning integrallashgan axborot-tahliliy tizimi” dasturiy majmui joriy etilgan bo‘lib, uning asosiy vazifalari bankni samarali boshqarishni ta’minlash, resurs va tavakkalchilikni boshqarish, bankning barcha faoliyat yo‘nalishlari bo‘yicha markazlashtirilgan siyosatni olib borish, mablag‘ bilan ta’minlash, rejalashtirish hamda biznes-rejani bajarish ustidan nazorat o‘rnatish hisoblanadi.Bankning markazlashgan axborotlar bazasi va to‘lov tizimi dasturiy majmuasini IABS dasturiy ta’midotiga o‘tkazishda, axborot xavf sizligini yanada kuchaytirishga oid bankning server qurilmalari, axborot tizimlari va dasturiy texnik vositalarining talab darajasida mustahkam himoyalanganligi qaytadan rekonstruksiya qilindi. “Mikrokreditbank” aksiyadorlik-tijorat banki tizimi yangi “Integrirovannaya Avtomatizirovannaya Bankovskaya Sistema” (IABS) dasturiga o‘tganligi munosabati bilan jismoniy shaxclarning bankga qo‘yilga omonat mablag‘lari xafsizligini ta’minlash hamda har bir omonatchining o‘z mablag‘ini barmoq izi orqali tasarruf qilish maqsadida, 2018 yil 2-yarim yilligida jismoniy shaxslarning omonat mablag‘larini barmoq izi orqali tasdiqlash tizimi joriy etildi. Bugungi kunda bankimizda yuridik shaxslar uchun “SMS Banking”, “Internet Banking” va “Mobil Banking”, jismoniy shaxslar uchun “Omonat-SMS” xizmat turlari mavjud bo‘lib, ularga jalb etilgan mijozlar soni kun sayin ortib bormoqda. Bankimiz tizimida 2018 yil yakuni bo‘yicha zamonaviy interaktiv bank xizmat turlaridan jami foydalanuvchi mijozlar soni 68519 tani tashkil etdi. Bugungi kunda, bankimizga daromad keltiruvchi va daromad keltirmaydigan zamonaviy interaktiv bank xizmat turlari mavjud bo‘lib, undan

daromad olib keladigan xizmat turlariga yuridik shaxslarga mo‘ljallangan “SMS Banking”, “Internet Banking” va “Mobil Banking” xizmat turlari kiradi. Undan “SMS Banking” xizmatidan foydalangan holda 13769 dan ortiq bank mijozlari o‘z hisobraqamlari bo‘yicha o‘zgarishlarni qisqa muddatlarda mobil telefonlari orqali olishmoqda. “Internet Banking” xizmatiga 3320 ga yaqin mijoz jalb etilgan. “Mobil Banking” xizmatiga 1785 ga yaqin mijoz jalb etilgan. Umumiy ko‘rsatkichning 49645 tasi bankka daromad olib kelmaydigan xizmat turlari bo‘lib, ularni “Omonat-SMS” va “SMS-habarlar” yuborish dasturlari tashkil etadi. Xususan, “Omonat-SMS” xizmatidan 7800 dan ortiq omonatchi foydalanib kelmoqda, 41845 tasi “SMS-habarlar” yuborish dasturi orqali bankning hududiy filiallari tomonidan ajratilgan kreditlar uchun belgilangan grafik qarzdorligi, muddati o‘tgan kreditlar va foizlariga muvofiq barcha qarzdorliklar bo‘yicha mijozlarning mobil telefonlariga avtomatik tarzda yuborilayotgan interaktiv xizmat turi hissasiga to‘g‘ri keladi. Mijozlarga qulaylik yaratish maqsadida, to‘g‘ridanto‘g‘ri veb-sayt orqali turli interaktiv bank xizmatlari ko‘rsatib kelinadi.

Bulardan:

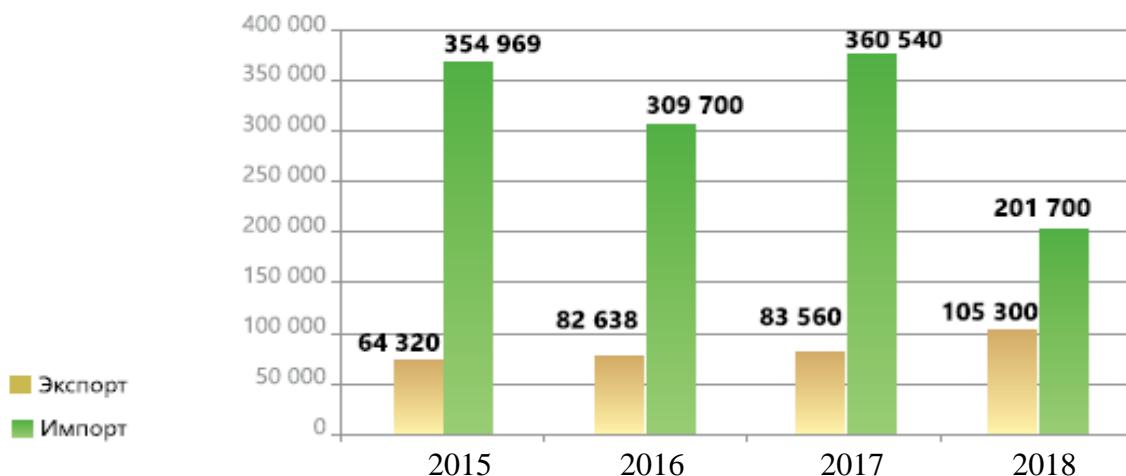
- Yuridik va jismoniy shaxslar murojaatlari uchun “Mikrokreditbank” ATB Boshqaruvi raisi “Virtual qabulxona”si ishga tushirilgan.
- Yuridik va jismoniy shaxslar uchun “Internet Banking” xizmatlari, Omonatchilar uchun pul mablag‘larini nazorat qilish va turli to‘lov operatsiyalarini bajarishlari uchun shaxsiy kabinet joriy qilingan. Bundan tashqari, bankning rasmiy veb-sayti orqali mijozlarga tezkor va sifatli xizmatlar ko‘rsatish maqsadida turli kreditlar, to‘lov terminali olish va plastik kartochkalar ochish uchun to‘g‘ridan-to‘g‘ri onlayn arizalarni qabul qilish imkonini yaratilgan. Yuqorida ko‘rsatilgan ishlarni davomiyligini ta’minlash va yangi zamonaviy axborot texnologiyalarini bankimizga yanada tadbiq qilish maqsadida, 2019 yilda amalga oshirilishi zarur bo‘lgan ustuvor vazifalar belgilab olindi. Jumladan:

- Bankning hududiy filiallarida aloqa sifatini yaxshilash maqsadida simli aloqa kanallarini optik tolali aloqa kabellariga bosqichma-boschiq o‘tkazish;

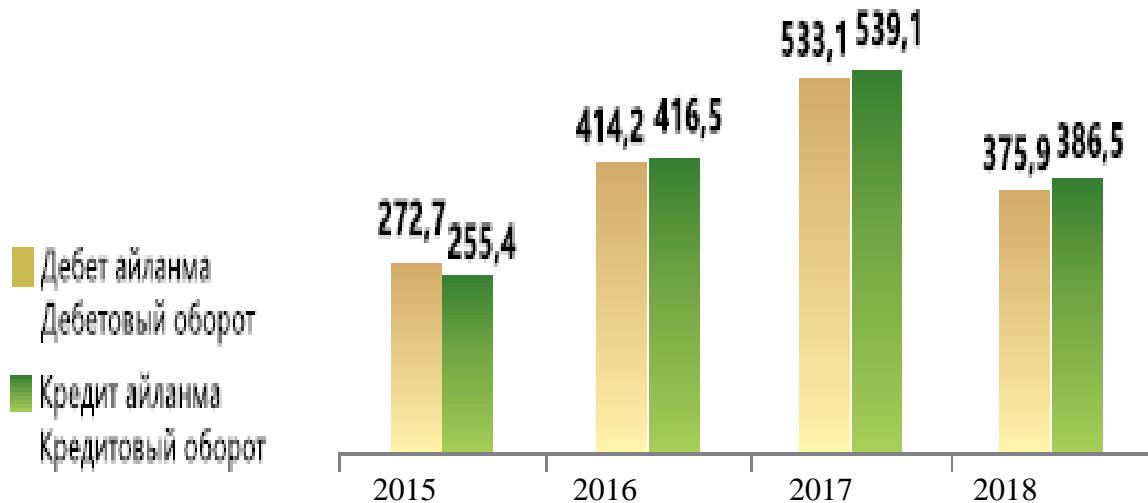
- Viloyat va hududiy filiallarning moddiy texnik bazasini yanada mustahkamlash, zamonaviy kompyuter va orgterxnika vositalari bilan ta'minlash;
- “Mikrokreditbank” ATB ning “Mobil Banking” ilova tizimini joriy etish va imkoniyatlarini kengaytirib borish;
- Bank tizimida joriy etilgan “Internet Banking” xizmat turini hozirgi zamon talabidan kelib chiqqan holda bankning korparativ mijozlariga mo‘ljallab IABS dasturiy majmuasida alohida “Korporativ internet Banking” funksional modulini ishlab chiqish.

O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti Sh.M.Mirziyoyevning Oliy Majlisga Murojaatnomasida ta’kidlaganidek: “Bugungi kunda bizning asosiy yuklarimiz Qozog‘iston tranzit yo‘laklari orqali, ayniqsa, eng ko‘p yuklar “Sariog‘och” stansiyasidan o‘tadi va bu marshrut imkoniyatlari bizning ehtiyojlarimizni to‘liq qondirmoqda, deb aytolmaymiz. Ushbu stansiyadan tovarlarni O‘zbekiston hududiga olib kirishda elektrovozlar, zamonaviy terminallar yetishmasligi, temir yo‘l tarmoqlaridagi bandlik mahsulotlarning uzoq muddat qolib ketishiga sabab bo‘lmoqda. Bu esa mamlakatimiz iqtisodiyotiga salbiy ta’sir ko‘rsatmoqda. Shu sababli logistik marshrurlarni diversifikatsiya qilish, bu borada qo‘snilalarimiz bilan amaliy muzokaralar o‘tkazish zarur.

Банк томонидан хизмат кўрсатилган ташқи савдо шартномалари ҳажми (минг АҚШ доллари)

2015-2018 йилларда SWIFT орқали амалга оширилган транзакциялар хажми (млн. АҚШ долл.)

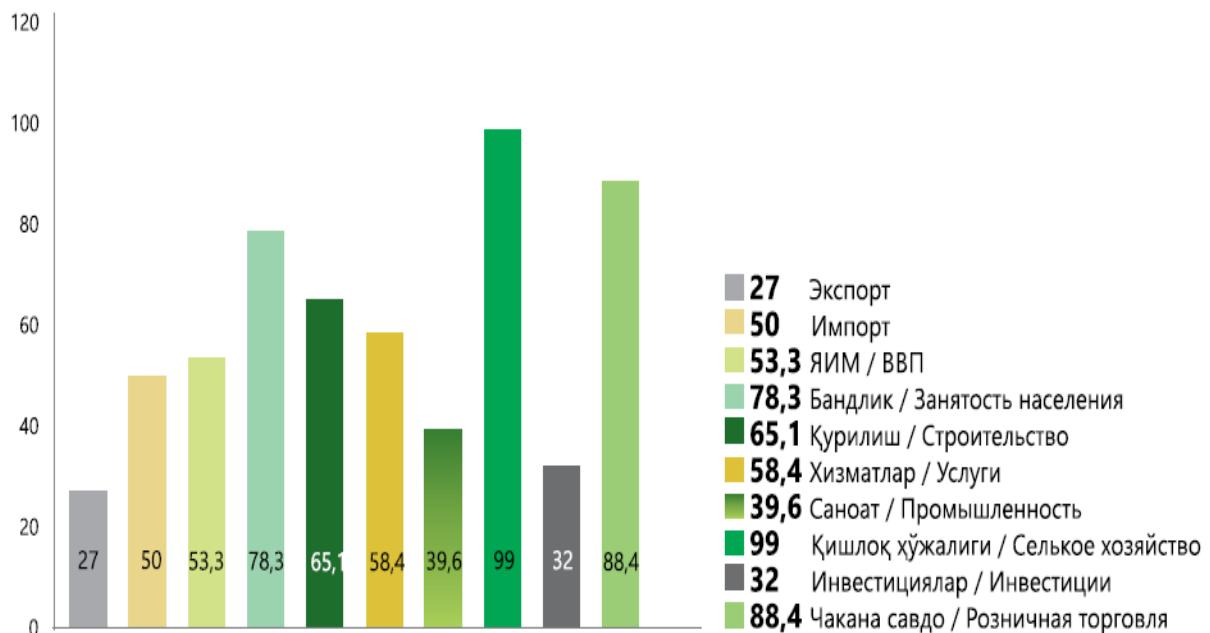
Xitoy davlatining tashabbusi bilan amalga oshirilayotgan “Bir makon, bir yo‘l” loyihasi doirasida mamlakatimizning transport-kommunikatsiya infratuzilmalari sohasidagi imkoniyatlarini oshirish lozim. Tranzit davlatlar, xususan, Turkmaniston, Eron, Qozog‘iston, Rossiya, Ozarbayjon va Gruziya hududlaridan asosiy eksport yuklarini tranzit shaklida tashishda preferensiyalarga ega bo‘lish haqida jiddiy o‘ylashimiz kerak. Shu sababli xorijiy va mahalliy investorlarning logistika sohasida aniq loyihalarni amalga oshirish borasidagi harakatlarini rag‘batlantirishimiz darkor.

Shuningdek, milliy yuk tashuvchilarni qo‘llab-quvvatlash, tadbirkorlarga qo‘srimcha sharoitlar yaratish maqsadida “**Milliy logistika portali**”ni tashkil etish lozim.

Kelgusi yilda Jahon savdo tashkilotiga a’zo bo‘lish bo‘yicha muzokaralarni qayta boshlaymiz. Eksportni yanada rag‘batlantirish maqsadida texnik jihatdan tartibga solish tizimini xalqaro standartlarga uyg‘unlashtirish lozim. Asosiy maqsadlarimizdan biri – tashqi bozorga sifatli va sertifikatlangan mahsulotlarni “**o‘zbek brendi**” nomi bilan olib chiqishdan iborat.”⁶

⁶ O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti Shavkat Mirziyoyevning Oliy Majlisiga Murojaatnomasi. – T; 22.12.2017.

Kichik biznesning iqtisodiyot tarmoqlaridagi ulushi (foizda)

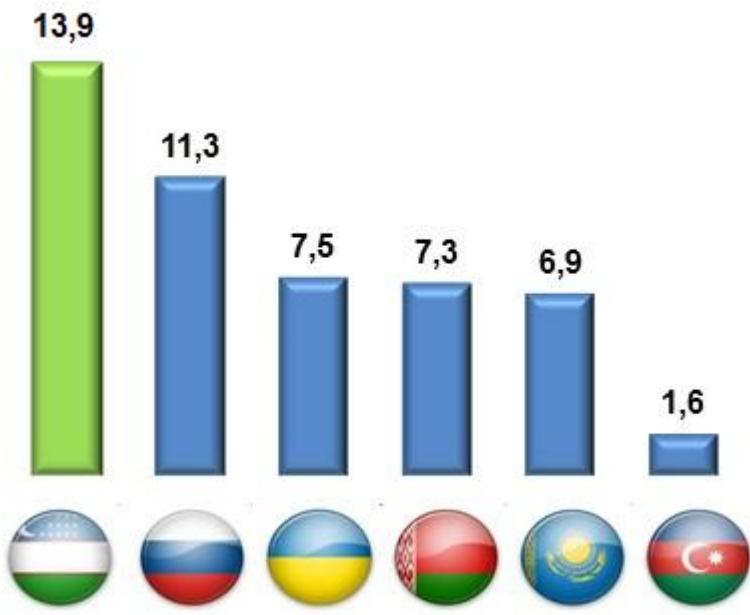
Bu tadbirdilar natijasida kichik biznes va xususiy tadbirkorlik subektlarini kreditlashda banklarning roli oshib boradi hamda aholining tovar va xizmatlarga bo‘lgan ehtiyoji qondirilib, yangi ish o‘rinlari yaratiladi, aholining turmush sifati oshishidan dalolat beradi.

Ishlab chiqarish va xizmat ko‘rsatish sohasida endigina o‘z faoliyatini boshlagan tadbirkorning bu qoidalarga e’tibor berishi sifat ko‘rsatkichlari oshishi hamda ortiqcha xarajatlar kamayishiga olib keladi.Jahonda kichik va o‘rta biznes korxonalar xodimlarning o‘rtacha soni bilan belgilanadi (3.2.1-rasm).

Канада		499
Германия		249
Франция		249
Италия		249
Нидерландия		99
Янги Зеландия		19
Швеция		199
Швейцария		249
АҚШ		499
Россия		249
Корея		299

3.3.2-rasm. Jahonda kichik va o‘rta biznes korxonalar xodimlarning o‘rtacha soniga nisbatan, kishi

МДХ мамлакатларида ҳар минг кишига тўғри келадиган кичик бизнес субъектлар сони (5.3.3-расм).

5.3.3-rasm MDH mamlakatlarda har ming kishiga to‘g‘ri keladigan kichik biznes subyektlar soni

O‘zbekiston Respublikasida 2016 yil 1 yanvar holatiga ko‘ra jami ro‘yxatdan o‘tgan kichik biznes subyektlari soni 226 mingtanitashkil etadi (fermer va dehqon xo‘jaliklarisiz)

Jahon tajribasi shuni ko‘rsatmoqdaki, kichik biznes va xususiy tadbirkorlik korxonalari barqaror iqtisodiy o‘sishning asosiy omili, iqtisodiy konyunkturaning o‘zgarishlariga tez moslasha oladigan, yangi texnika va texnologiyalarni doimiy ravishda talab qiladigan, mehnat unumdorligi yuqori bo‘lgan xo‘jalik subyektlari sifatida keng faoliyat yuritmoqda.

Darhaqiqat, kichik biznes va xususiy tadbirkorlik korxonalarini izchil rivojlantirish natijasida aholini yangi ish joylari va daromad manbai bilan ta’minlash, joylarda tashabbuskorlikni rag‘batlantirish orqali aholi orasida tadbirkorlik ko‘nikmalarini ommalashtirish imkoniyatlari paydo bo‘ladi.

Kichik biznes va xususiy tadbirkorlik korxonalari milliy iqtisodiyotning samaradorligini sezilarli darajada oshiradi. Shu bois, bugungi kunda kichik biznes va xususiy kichik biznes va xususiy tadbirkorlikni rivojlantirish asosida mamlakatda o‘rta mulkdorlar sinfini shakllantirish, ichki bozorni nisbatan arzon va

sifatli zaruriy tovar va xizmatlar bilan to‘ldirish, yangi ishchi o‘rinlarini yaratishga, shuningdek, ular tomonidan ishlab chiqarilayotgan mahsulotlarni eksportga yo‘naltirish orqali mamlakatimizning eksport salohiyatini rivojlantirishga alohida e’tibor qaratilmoqda.

Shu maqsadda biz turli manbalarni o‘rganish asosida rivojlangan va rivojlanish bosqichiga kirayotgan bir necha xorijiy mamlakatlarning bu boradagi tajribalarini o‘rganish va tahlil etish asosida ulardan mamlakat iqtisodiyotini rivojlantirishda kichik biznes va xususiy kichik biznes va xususiy tadbirkorlikning salmog‘ini oshirishga tadbiq etishni maqsadga muvofiq deb hisoblaymiz.

Rivojlangan mamlakatlarda kichik biznesni qo‘llab-quvvatlash davlat ahamiyatiga ega bo‘lgan majmuaviy kompleks tuzilma bo‘lib, bunda tadbirkorlarning huquq va manfaatlarini himoya qilish qonuniy asoslab qo‘yilgan hamda tadbirkorlar imtiyozli sur’atda kredit resurslari imkoniyatlaridan foydalanadilar. Imtiyozli soliq to‘lash imkoniyatlariga ega, ishlab chiqarish, moliya, fan, bozor infratuzilmasidagi jami afzalliklar va yangiliklardan, o‘zlariga manfaatli bo‘lgan iqtisodiy o‘sishga ko‘maklashuvchi barcha omillardan foydalanadilar. Shuni alohida ta’kidlash o‘rinliki, biror bir mamlakatda davlat kichik biznesni qo‘llab-quvvatlashga doir maqsadli va qat’iy iqtisodiy siyosat yuritar ekan, albatta o‘z hududida yashovchi aholining iqtisodiyotdagi tuzilmalarining o‘ziga xos xususiyatlarini, mentalitetini va shu kabi boshqa omillarni ham hisobga olishi zarur .

Masalan, Germaniyada davlat qishloq joylarida sexlar ko‘rinishidagi kichik-kichik ishlab chiqarish xo‘jaliklarining faoliyatini qo‘llab-quvvatlash uchun har tomonlama rag‘batlantirish bo‘yicha qarorlar qabul qilib, qishloq xo‘jalik maxsulotlari ishlab chiqaruvchilarining ma’lum bir ekin turiga yoki o‘simlikka ixtisoslanmaganligi, oziq-ovqat va nooziq-ovqat, iste’mol mollarining ishlab chiqarilishi keng yo‘lga qo‘yilishiga katta ahamiyat bermoqda.

Yaponiyada esa kichik va yirik kooperatsiya tarmoqlarini shakllantirish, mayda va o‘rta biznes imkoniyatlarini rivojlantirib, yirik korxonalar tizimini yaratishga, tashqi bozorlarda yapon maxsulotlarining, yapon texnologiyasining qadru-qimmatini oshirishga alohida e’tibor berila boshlandi.

Jahon tajribasiga nazar tashlaydigan bo‘lsak, rivojlangan mamlakatlarda ham dastavval kichik biznesning iqtisodiyotda tutgan o‘rniga alohida ahamiyat berilgan. Qisqa muddatda Yevropa iqtisodiyotining asosiy ustunlaridan biriga aylangan Germaniyada o‘tkazilgan qat’iy davlat siyosati natijasida mamlakat iqtisodiyotida kichik biznes rivojlantirildi va urushdan keyingi yillar mobaynida kichik biznez taraqqiyoti 10 foizdan 65 foizgacha yetdi.

Yaponiya ham iqtisodiyotda kichik biznesni jadal rivojlantirishi natijasida “yapon mo‘jizasi”ni yaratib, dunyoda bu boradagi eng yuksak natijalarni qo‘lga kiritdi, ya’ni, Yaponiyada aholi jon boshiga 38000 AQSH dollari hisobida daromad kela boshladi, xolbuki, kichik biznesni rivojlantirish borasidagi islohotlar boshlanishidan avval bu ko‘rsatkich atigi 600 AQSH dollarini tashkil etardi, xolos. Jahon sanoatida yetakchi o‘rinda turadigan Yaponiyaning «Yamaxa» transmilliy kompaniyasi butun dunyo bo‘yicha yiliga bir necha o‘n milliard AQSH dollariga teng mahsulot ishlab chiqarmoqda, xolbuki mana shu “naxang,, kompaniya ham o‘z faoliyatini 40-yillar oxirida 7 nafar odam ishlaydigan velosiped tamirlashni amalga oshiruvchi kichik kooperativ (ustaxona) shaklida boshlagan edi.

Ba’zi rivojlangan mamlakatlarida kichik va o‘rta biznes rivojlanishining asosiy ko‘rsatkichlari (foizda)⁴³

Davlatlar	Kichik va o‘rta biznesning yalpi ichki mahsulotdagi ulushi	Kichik va o‘rta biznesning umumiy bandlikdagi ulushi	Jami korxonalar tarkibida kichik va o‘rta biznes korxonalari ulush
AQSH	72	65	99,6
Kanada	73	67	99,8

⁴³«Деловая среда в Узбекистане глазами представителей малого и среди бизнеса». Отчет Международной Финансовой Корпорации по итогам 2010 г. - 21 с.

Yaponiya	83	79	99,2
Germaniya	78	79	99,3
Fransiya	75	76	97,6
Italiya	67	71	99,2
Buyuk Britaniya	72	75	99,1

firmalarining axborot markazlarini alohida ko‘rsatish mumkin.

Yaponiyada barcha kichik sanoat firmalarining 60 foizdan ko‘prog‘i yirik firmalar bilan subpodryad asosida ishlaydi. Korxona – subpodryadchi turli masshtabdagi subpodryad kompaniyalarga kiruvchi yirik kompaniyalarning yarim mustaqil a’zolari bo‘lib, bu subpodryad kompaniyalar o‘z navbatida markaziy kompaniyalar atrofida guruhlangan bo‘ladi.

Subpodryadchilar o‘z mablag‘ (kapital)lari hisobidan texnologik jarayonlarning salmoqli qismini tashkil etadilar, detallar va butlovchi qismlarni yetkazib beruvchilar hisoblanadilar, tayyor mahsulotlarning ta’mintonini ta’minlaydilar. Ta’kidlash joizki, “Sony” korporatsiyasining faqat o‘zi bevosita texnologik rejada 1100 dan ko‘proq kichik korxonalar bilan ishlaydi. Bunday tendensiyaning rivojlanishi soliq to‘lash tizimida qonunda ko‘zda tutilgan imtiyozlar bo‘yicha bu kichik korxonalar uchun “kam bo‘lmagan darajada” foyda olishga sabab bo‘lmoqda44.

Xorijiy mamlakatlar tajribalarida, birinchidan, rivojlanayotgan mamlakatlarda muhim iqtisodiy omillardan biri, bu kichik biznes rivoji bo‘lib, bu boradagi har qanday umummanfaatini ko‘zlagan samarali faoliyatlar davlat ahamiyatiga ega bo‘ladi va qo‘llab-quvvatlanadi. Zero, kichik biznes faoliyati o‘sib, yanada samarali biznesga aylanishi, mamlakat ichki bozorini tovar hamda xizmatlar turlari bilan to‘ldirishi, shu tariqa eksport salohiyati rivojiga hissa qo‘shilishi, aholining ish bilan bandligi muammosi yechilishiga ko‘maklashuvi, aholining real daromadi o‘sishiga, pirovard natijada aholinining turmush darajasini yuksalishiga olib keladi.

Ikkinchidan, iqtisodiyotning globallashuvi sharoitida, jahon bozorida raqobat kuchayayotgan bir paytda, yirik korxonalardan ko‘ra aynan kichik biznes va xususiy tadbirkorlik korxonalarida raqobatga dosh berish, manevrlar qilish, ishlab chiqarish yo‘nalishini o‘zgartirish kabi iqtisodiy chora tadbirlar ko‘rish oson kechadi.

Ko‘rinib turibdiki, xorijiy mamlakatlarda kichik biznesni har tomonlama qo‘llab- quvvatlashning rivojlangan tizimi mavjud bo‘lib, bu hol raqobatning kuchayishi sharoitida ijtimoiy-itisodiy muhitning barqaror taraqqiy etishini ta’minlaydi. Bu esa, davlat tomonidan qo‘llab-quvvatlash mexanizmining to‘laqonli rivojlanganligidan dalolat beradi.

Xulosa o‘rnida shuni ta’kidlash lozimki, jahon amaliyotida hamda rivojlangan bozor iqtisodiyoti mamlakatlarida kichik biznes ijtimoiy-iqtisodiy muammolarni hal etishda, yangi ish o‘rinlarini barpo qilishda, bozor o‘zgarishlariga nisbatan tez moslashishda va mulkdorlar sinfini shakllantirishda alohida ahamiyatga va yuqori samaradorlikka ega ekanligini tasdiqlamoqda. Ko‘pchilik mamlakatlarda kichik biznesning iqtisodiyotda tutgan o‘rniga, uning kichik biznes va xususiy tadbirkorlikni rivojlantirishdagi bozor munosabatlarini shakllantirishdagi ahamiyatiga alohida e’tibor berilmoqda.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Ushbu bitiruv malakaviy ishimni o‘zim tanlagan “Kichik biznes va xususiy tadbirkorlik subektlarini kreditlashda banklarning roli” mavzusi bo‘yicha yoritdim. Bitiruv malakaviy ishimni yoritishda tanlagan obektning, ya’ni AT Mikrokreditbank Koson filialining 2016-2018 yillardagi ma’lumotlarini tahlil qildim. Bugungi kunda ushbu mavzu eng dolzarb hisoblanadi, chunki hozirgi iqtisodiyotni modernizatsiyalash sharoitda va aholining tabiiy o‘sishi ko‘payib borishi natijasida ishlab chiqarish va xizmat ko‘rsatishni rivojlantirish orqali aholining tovar va xizmatlarga bo‘lgan ehtiyojini qondirish masalasiga kichik biznes va xususiy tadbirkorlikni rivojlantirish jarayoni ijobjiy ta’sir ko‘rsatadi. Faoliyat yuritayotgan subyektlarni moliyalashtirishda banklarning rolini oshirishning ilmiy va nazariy asoslarini yaratish va moliyalashtirish manbalarini takomillashtirish zarur.

AT Mikrokreditbank Koson filialida kichik biznes va xususiy tadbirkorlikni rivojlantirish ва кредитлашда банкларнинг ролини ошириш asosiy maqsad hisoblanadi. Mavzuni yoritishda AT Mikrokreditbank Koson filialining imkoniyatlarini to‘liq 3 yillik faoliyatini tahlil qilish orqali o‘rganish, yutuq va kamchiliklarni aniqlash, mavjud resurslardan samarali foydalanish bo‘yicha taklif va tavsiyalar ishlab chiqish vazifalari bajarildi.

AT Mikrokreditbank Koson filialida tahlillar natijasida e’tiborga loyiq ishlarning amalga oshirilayotganligi, jumladan mavjud imkoniyatlardan kelib chiqqan holda viloyat va tuman kichik biznes va xususiy tadbirkorlik subektlarini kreditlashda banklarning roli oshib borayotganligi maqsadga muvofiqdir. Erishilgan yutuqlar bilan birgalikda ba’zi kamchiliklar mavjudligi, jumladan, kichik biznes va xususiy tadbirkorlik subyektlari rahbarlarining iqtisodiy va huquqiy sohadagi bilimlarining yetarli emasligi, kredit mablag‘larining o‘z vaqtida qaytarilishidagi kamchiliklarning mavjudligi ko‘zga tashlandi va mavjud moliyaviy resurslarni tejab foydalanish zarurligi aniqlandi.

AT Mikrokreditbank Koson filialida kichik biznes va xususiy tadbirkorlik subektlariga kreditlar ajratish, ulardan foydalanish samaradorligini oshirish, kredit turlari va imkoniyatlarini ko‘paytirish, ushbu masalalarda banklarning rolini oshirish hamda istiqbolda viloyat va tuman iqtisodiyotini mustahkamligiga erishish maqsadida quyidagi chora-tadbirlarni bajarishni taklif qilaman.

1. Bank mijozlari bilan ishlashda yuksak mahoratli menejerlar faoliyatidan foydalanish, axborot texnologiyalari tizimi va interaktiv xizmatlarni rivojlantirish va takomillashtirish;
2. Pul o‘tkazmalari, jismoniy shaxslarni kreditlash, omonat operatsiyalari va plastik kartochkalar bilan ishlashda operativ tizimni joriy qilish;
3. Bank faoliyatida tashqi iqtisodiy faoliyatni yaxshilash va undan samarali foydalanish, xalqaro moliyaviy tashkilotlar bilan uzviy aloqada bo‘lish;
4. Kredit monitoringi bo‘yicha qo‘yiladigan talablarning bajarilishini nazorat qilish,adolat o‘rnatish va qarzdorlarga oid moliyaviy hisobotlarni o‘z vaqtida bajarilishiga erishish;
5. Kredit ta’minotiga nisbatan qo‘yiladigan talablarni bajarish, kredit siyosati maqsadi va strategiyasini aniqlash hamda takomillashtirib borish;
6. Kichik biznes va xususiy tadbirkorlikni rivojlantirishda respublikamizda yoshlarni ish joyi bilan ta’minlash dasturiga bank tomonidan yaqindan hamkorlik qilish, kollej, akademik litsey bitiruvchilarini, ayniqsa, qizlarni tadbirkorlik sohasiga jalb etish maqsadida doimiy tushuntirish ishlarini olib borish;
7. Yangi korxonalar va ish joylarini barpo etishda birlamchi sarmoyani shakllantirish uchun maqsadli imtiyozli kreditlar ajratishni kengaytirish hisobiga kichik biznes va xususiy tadbirkorlikni ayniqsa qishloq joylarda jadal rivojlantirishga ko‘maklashish;
8. Mikrokreditlash va mikrolizing bo‘yicha xizmatlar ko‘rsatishni kengaytirish uchun xalqaro moliya institutlari hamda yetakchi xorijiy banklarning imtiyozli kreditlari, investitsiyalari va grantlarini jalb etish;

9. Tadbirkorlar tomonidan ishlab chiqariladigan raqobatbardosh mahsulotlar ko‘rgazma, yarmarkalarini tashkil etishda, reklama kampaniyalarini o‘tkazishda, shuningdek ularni tashqi va ichki bozorlarga olib chiqishning boshqa shakllarini tashkil qilishda tadbirkorlarga yordam berish;
10. Bank kredit resurslari bazasining tarkibi va kreditlashning asosiy qoidalariga amal qilish, kichik biznes va xususiy tadbirkorlik subektlarini kreditlash va ulardan foydalanishning ijtimoiy-iqtisodiy samaradorlik ko‘rsatkichlari darajasini oshirishga erishish;
11. Kichik biznes va xususiy tadbirkorlik subektlarini kreditlashning, bank xizmatlarining ishlab chiqarish va xizmat ko‘rsatishni rivojlanishida imtiyozli kreditlardan foydalanish bugungi kunda alohida ahamiyat kasb etadi, ularning ta’sirini oshirish;
- 12.“Faol investitsiyalar va ijtimoiy rivojlanish yili” Davlat dasturida belgilab berilgan muhim chora-tadbirlarni o‘z vaqtida bajarish hamda AT Mikrokreditbank Koson filialida kichik biznes va xususiy tadbirkorlik subektlarini kreditlashda banklarning rolini yanada oshirish hamda moliyaviy natijalarining salbiy tomonlarini bartaraf etish choralarini ko‘rish. Bunda sarf xarajatlar yuzasidan monitoring olib borish va uni tahlil qilish maqsadga muvofiq deb o‘ylayman.
- 13.Jahon amaliyotida hamda rivojlangan bozor iqtisodiyoti mamlakatlarida kichik biznes ijtimoiy-iqtisodiy muammolarni hal etishda, yangi ish o‘rinlarini barpo qilishda, bozor o‘zgarishlariga nisbatan tez moslashishda va mulkdorlar sinfini shakllantirishda alohida ahamiyatga va yuqori samaradorlikka ega ekanligini tasdiqlamoqda. Ko‘pchilik mamlakatlarda kichik biznesning iqtisodiyotda tutgan o‘rniga, uning kichik biznes va xususiy tadbirkorlikni rivojlantirishdagi bozor munosabatlarini shakllantirishdagi ahamiyatiga alohida e’tibor berish kerak.
14. Xo‘jalik yurituvchi subyektlar faoliyatiga davlatning aralashuvini cheklash. ularning iqtisodiy va moliyaviy mas’uliyatlarini oshirish, bankrotlik

instituti rolini kuchaytirish, xo‘jalik sudlarini faollashtirish lozim. Shuningdek, faoliyat erkinligi, har bir kishining tanlash imkoniyatiga ega bo‘lishigina raqobat uchun keng yo‘l ochadi va bu jarayonda kichik biznes va xususiy tadbirkorlikda raqobat muhitining shakllanishini yo‘lga qo‘yish lozim.

15. Mamlakatda kichik biznes va xususiy tadbirkorlikni rivojlantirish bo‘yicha olib borilayotgan iqtisodiy siyosat natijasida bu soha sezilarli darajada iqtisodiy faollikni ta’minlashga qaratilgan qator amaliy tadbirlar natijasida KBXT subyektlarining barqaror rivojlanishiga erishildi. Bunday ijobiy natijaga erishishda respublikamizda qabul qilingan alohida qonunlar tizimi, meyoriy xujjatlar, ayniqsa, Davlat dasturi asosida yaratilgan xuquqiy-meyoriy bazasi mustahkam zamin bo‘ldi.
16. Iqtisodiyotni erkinlashtirish, tadbirkorlikka keng yo‘l ochib berish, ular faoliyatiga aralashuvni keskin cheklash, xisobot topshirishni soddalashtirish, soliq solish tartibiga bir qator o‘zgartirishlar kiritilganligi, kichik biznes subyektlariga kreditlar ajratish, ularga mikroiqtisodiy muhit borasida keng qulayliklar yaratitib berilganligi viloyat tadbirkorlari uchun muxim voqeа bo‘lib, kichik biznes subyektlarining viloyat ichki hududiy mahsulotidagi ulushining oshishiga sabab bo‘ldi.
17. O‘zbekistonda kichik biznesning yanada rivojlanishi uchun ularni tashkil etish va faoliyati davomida talab etiladigan xujjatlarni rasmiylashtirishda qulay usullardan foydalanish; xorijiy kredit liniyalarini jalg qilish va imtiyozli kreditlar berilishini ko‘paytirish; davlat tomonidan xorijiy kichik texnologiyalarni olib kelishda lizing xizmatlarini yo‘lga qo‘yish ishlab chiqarilgan mahsulotlarni sotishda davlat dotatsiyalari muhimligini» e’tiborga olish; tadbirkor va xaridorlarning ijtimoiy himoya kafolatini ta’minlash; ishlab chiqarilgan mahsulotlarga ehtiyoj va talab konyunkturasini o‘rganish maqsadida respublika axborot tizimini tashkil etish zarur.

18. Kichik biznesning eksport salohiyatini , tashqi savdo operatsiyalarini rasmiylashtirishdagi ortiqcha ichki protseduralarni bartaraf etish va ularga mahsulotlarini eksport qilish borasida qo'shimcha preferensiyalar berish, mahsulotlarini sotishga ko'maklashadigan, marketing o'tkazish, sertifikat va ruxsatnomalar olishni ta'minlaydigan mavjud mexanizmini ,bozor tamoyillariga mos ravishda takomillashtirish lozim.
19. Bozor iqtisodiyoti rivojlangan mamlakatlarning kichik biznes va uni moliyalashtirish yuzasidan tajribalarini atroflicha o'rganish va samarali bo'lgan usullarni milliy iqtisodiyotning xususiyatlarini hisobga olgan holda joriy qilish dolzARB masaladir. Bu esa, o'z navbatida, O'zbekistonda kichik biznes va xususiy kichik biznes va xususiy tadbirkorlikni izchil rivojlantirish, buning natijasida, mamlakat iqtisodiyotini yuksaltirish va aholi turmush darajasini ko'tarishga muhim zamin yaratadi.

Yuqoridagi keltirilgan barcha tadbirlarni amalga oshirish hamda mamlakatimiz tomonidan beriladigan imkoniyatlardan to'liq foydalanish, O'zbekiston Respublikasining tegishli qonunlaridan, Vazirlar Mahkamasining qarorlari, Prezident Farmonlari va viloyatimizda amalga oshirilayotgan chora-tadbirlarni o'z vaqtida qo'llash, moddiy-texnika bazasidan, zamonaviy boshqaruv texnologiyalardan samarali foydalanish, globallashuv jarayonining ijobiylarini o'zlashtirish natijasida istiqboldagi vazifalarning bajarilishiga imkon yaratish, huquqiy-meyoriy hujjatlardan o'z o'rvida, o'z vaqtida foydalanish, istiqboldagi yutuqlarga imkon yaratish, iqtisodiy islohotlarning ijobiylarini erishishga hamda va AT Mikrokreditbank Koson filialida mijoz sifatida kichik biznes va xususiy tadbirkorlik subektlarini ko'paytirish, ularning ishlab chiqarish va xizmat ko'rsatish faoliyatlarini rivojlantirish, kreditlash imkoniyatlarni kengaytirish hamda banklarning rolini oshirish orqali moliyalashtirish manbalaridan oqilona foydalanishga erishish mumkin deb o'ylayman.

Foydalanilgan adabiyotlar ro‘yxati

- 1.O’zbekiston Respublikasining Konstitutsiyasi. T.: “Adolat”.2015 yil.
- 2.O’zbekiston Respublikasining “Fermer xo’jaligi to’g’risida”gi qonuni. Xalq so’zi, 1998 yil 6-iyun.
- 3.O’zbekiston Respublikasining “Dehqon xo’jaligi to’g’risida”gi qonuni. Xalq so’zi, 1998 yil 6-iyun.
- 4.O’zbekiston Respublikasining “O’zbekiston Respublikasi Markaziy banki to’g’risida”gi qonun, T.: O’zbekiston, 1995.
- 5.O’zbekiston Respublikasining “Banklar va bank faoliyati to’g’risida”gi qonun, T.: O’zbekiston, 1996.
- 6.O’zbekiston Respublikasining “Mikromoliyalash to’g’risida”gi qonun, T.: O’zbekiston, 2006 yil 25 avgust.
- 7.O’zbekiston Respublikasi Prezidentining 2011 yil 24 avgustdagи “Kichik biznes va xususiy tadbirkorlikni yanada rivojlantirish uchun qulay ishbilarmonlik muhitini shakllantirishga doir qo’shimcha chora-tadbirlar to’g’risida”gi PF-4354-sonli Farmoni.
- 8.O’zbekiston Respublikasi Prezidentining 1998 yil 31 dekabrdagi “Davlat ehtiyojlari uchun xarid qilinadigan qishloq xo’jalik mahulotlarining hisob-kitob jamg’armasini tashkil etish to’g’risida”gi PF-2165-sonli Farmoni (o’zgartirishlari bilan birga).
9. O’zbekiston Respublikasi Moliya vazirligi, Markaziy banki Boshqaruvinining 2015 yil 16 fevraldagи “Qishloq xo’jaligi korxonalarining davlat ehtiyojlari uchun xarid qilinadigan paxta va g’alla yetishtirish xarajatlarini tijorat banklari tomonidan kreditlash tartibi to’g’risidagi nizomga o’zgartirish kirish to’g’risida”gi 288-V-2-sonli qarori.
- 10.O’zbekiston Respublikasi Moliya vazirligi va Markaziy banki Boshqaruvinining 2011 yil 23 fevraldagи “Qishloq xo’jaligi korxonalarining davlat ehtiyojlari uchun xarid qilinadigan paxta va g’alla yetishtirish xarajatlarini tijorat banklari

tomonidan kreditlash tartibi to'g'risidagi nizomga o'zgartirish kirish to'g'risida"gi 8, 1/2-sonli qarori.

11. O'zbekiston Respublikasi qishloq va so'v xo'jaligi vazirining 2017 yil 2 dekabrdagi 10-sonli boyrug'i bilan tasdiqlangan "Qishloq xo'jaligi korxonalariga mineral o'g'itlarni etkazib berish va ular uchun hisob-kitob qilish to'g'risidagi nizom".

12. O'zbekiston Respublikasi Moliya vazirligi va Markaziy bank Boshqaruvining 2007 yil 13 martdagи "Qishloq xo'jaligi korxonalarining davlat ehtiyojlari uchun xarid qilinadigan paxta va g'alla yetishtirish xarajatlarini tijorat banklari tomonidan kreditlash tartibi to'g'risidagi nizomni tasdiqlash haqida"gi 30, 288-V-son qarori.

13. O'zbekiston Respublikasi Moliya vazirligi va Markaziy bank Boshqaruvining 2007 yil 13 martdagи 30, 288-V-son qarori bilan tasdiqlangan "Qishloq xo'jaligi korxonalarining davlat ehtiyojlari uchun xarid qilinadigan paxta va g'alla yetishtirish xarajatlarini tijorat banklari tomonidan kreditlash tartibi to'g'risidagi nizom".

14. O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2001 yil 24 oktabrdagi 419 sonli qarori bilan tasdiqlangan "Davlat ehtiyojlari uchun xarid qilinadigan qishloq xo'jaligi mahsulotlarining hisob-kitob jamg'armasi daromad (foyda)larini taqsimlash va ulardan foydalanish tartibi to'g'risida nizom".

15. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "Tadbirkorlik subektlariga davlat xizmatlarini ko'rsatish mexanizmlarini takomillashtirishga doir qo'shimcha chora-tadbirlar to'g'risida"gi 2017 yil 1 fevraldagи, PQ-2750 –son Qarori.

16. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "O'zbekiston Respublikasini yanada rivojlantirish bo'yicha Harakatlar strategiyasi to'g'risida"gi farmoni, 2017 yil 7 fevral, 8 fevral //Xalq so'zi.

17. Mirziyoyev SH.M. Tanqidiy tahlil, qat'iy tartib-intizom va shaxsiy javobgarlik – har bir rahbar faoliyatining kundalik qoidasi bo'lishi kerak,Xalq so'zi, 2017yil,16 yanvar.

- 18.O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti Shavkat Mirziyoyevning Qishloq xo‘jaligi xodimlari kuniga bag‘ishlangan tantanali marosimdagi nutqi, Toshkent, 2017 yil , 9 dekabr
- 19.Mirziyoyev SH.M. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining Oliy Majlisga Murojaatnomasi, Xalq so‘zi, 22.12.2017 yil
- 20.Mirziyoyev SH.M. Vazirlar Mahkamasining 2017 yil 7 fevralda bo‘lib o‘tgan majlisida ma’ruzasidan “2017–2021 yillarda O‘zbekistonni rivojlantirishning harakatlar strategiyasi” “Xalq so‘zi” gazetasi, 08.02.2017
- 21.Mirziyoyev SH.M. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining Oliy Majlisga Murojaatnomasi, Xalq so‘zi, 22.12.2017 yil
- 22.Mirziyoyev SH.M. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining Oliy Majlisga Murojaatnomasi, Xalq so‘zi, 28.12.2018 yil
- 23.Abdurahmonov Q.X. Bozor iqtisodiyoti sharoitida mulk shakllarining rivojlanib borishi. – T.: Fan, 2002, 144 bet
24. Abdullayev A.A., Aybeshov X.A. Fermer xo‘jaligi iqtisodi. – T.: Aloqachi, 2008, 172 bet.
25. Abdug‘aniyev A., Abdug‘aniyev A.A. Qishloq xo‘jaligi iqtisodiyoti. Darslik. – T.: O‘zbekistan Yozuvchilar uyushmasi Adabiyot Jamg‘armasi, 2011, 244 bet.
26. Allaxverdiyev A.I.Razvitiye form koopreatsii v agrarnom sektore APK.– M.: Ekonomika, 2003, 253 str.
27. Водуанникова В. Т.Экономика сельского хозяйства : учебник для вузов. ISBN: 978-5-8114-1841-1, 2015 г.
- 28.Bekmurodov A.SH. va boshqalar. Qishloq xo‘jaligida iqtisodiy islohotlar va fermerlik harakatlari. – T.: TDIU, 2006, 59 bet
- 29.Berkinov B.B., Tashmatov R.X. O‘zbekistonda fermer xo‘jaligilariga xizmat ko‘rsatuvchi infratuzilmalarni rivojlantirish yo‘nalishlari. O‘quv qo‘llanma. – T.: TDIU, 2007, 44 bet.
30. Murtazoev O. Agrosanoat majmuasi iqtisodiy samaradorligi. –T.: Fan, 2007.

31. Hakimov R. va boshqalar. Agrosanoat majmuasi iqtisodiyoti.-T.: O’zbekiston yuzuvchilar uyushmasi Adabiyot jamg’armasi nashriyoti, 2004
32. Salimov B., Yusupov M. Qishloq xo’jaligini davlat tomonidan tartibga solish va qo’llab quvvatlash. Ilmiy monografiY. – T.: Iqtisodiyot, 2011.
33. Boboqulov T. Qishloq xo’jaligi korxonalarini kreditlash amaliyoti // Bozor, pul va kredit. – T., 2006. - № 12.
34. Saidakbarov D.X., Achilov M.U. Moliyaviy barqarorlik davr talabi. Agrosanoat majmui tarmoqlarida innovatsion boshqaruv faoliyatini modernizatsiyalash va rivojlantirish muammolari respublika ilmiy-amaliy konferentsiya materiallari, I qism, T.: TDAU matbaa nashriyoti, - 2017.
35. Sattarqulov O.T., Yusufaliev O.A., Turdiqulova Sh.O. Qishloq xo’jaligi infratuzilmasini innovatsion rivojlanish mexanizmi. O’zbekiston agrar fani xabarnomasi, T.: TDAU, 2017 yil, 1(55) soni.
36. Shodmonov E., Hamroev O. Agrar islohotlarni amalga oshirishda banklarning roli // Bozor, pul kredit. №9-10,2002. -B.6-7.
37. Ergashev R.X. Qishloq xo’jaligi iqtisodiyoti. Darslik. – T.: Fan va texnologiya, 2010, 470 bet.
38. Ergashev R.X., Shoxo’jayeva Z.S. “Dehqon va fermer xo’jaligi iqtisodiyoti”, Qarshi, o’quv qo’llanma, 2009, 98 bet.
39. Ergashev R.X., Fayziyeva SH.SH., Xamrayeva S.N. Qishloq xo’jaligi iqtisodiyoti. Darslik. – T.: Iqtisod-moliya, 2018, 403 bet.
40. O’zbekiston Respublikasi davlat statistika qo’mitasining statistik to’plami. Qishloq xo’jaligi.2017 yil.
41. O’zbekiston agrar fani xabarnomasi 2016-2018 yillardagi sonlari.
42. Trastbank aksiyadorlik birja banki Qarshi filialining bankinining 2015-2017 yillardagi hisobot materiallari.
- 39.Bank axborotnomasi. 2016-2018 yillar sonlari
- 40.<http://www.tdiu.uz>
- 41.<http://www.lex.uz>
- 42.<http://www.stat.uz>

43.http://agro.uz